

Swindregt Were

Heerjansdam

Hendrik-Ido-Ambacht

Zwijndrecht

UITGAVE VAN:
GENOOTSCHAP HENDRIK-IDO-AMBACHT EN HISTORISCHE
VERENIGING ZWIJNDRECHT

Jaargang 37 nr. 1, mei 2023

*Schilderij van Wilhelmina Douglas
Hawley Rijsoord ad Waal, 1894.*

*Geheel rechts Aagje Wilschut en
tweede van rechts Nees Wilschut.*

Inhoud

Van de redactie	4
‘De Zangvogeltjes’ Henny van Rijn - Van der Esch	5
Main jeugtharinneringe in Tambag Mijn jeugdherinneringen in Ambacht Jan Kroos	19
Over keuvelende dames, (kiep)hoeden en petten Een beeld van vroegere Ambachtse kleding Willem Schneider	27
Colofon	38

*Foto omslag:
Dames in klederdracht bij het Veerplein rond 1900 Schilder: Hans Hermann. (1858-1942).*

Van de redactie

U heeft de nieuwe editie van Swindregt Were in uw handen. Ook deze keer staat ons periodiek weer vol met informatieve geschiedverhalen, uiteraard vergezeld door prachtige afbeeldingen. Het is deze keer een cultureel nummer geworden.

Henny van Rijn-Van der Esch neemt u mee naar de periode direct na de Tweede Wereldoorlog. Vanuit de Nederlands-hervormde kerk werd een heel bijzonder koor opgericht. Zij bestond uit uitsluitend meisjes. Tot halverwege de jaren vijftig speelde het koor een belangrijke rol in Zwijndrecht. Bovendien geeft het verhaal een goed beeld van het Zwijndrecht uit de jaren vijftig.

In de twee artikelen die volgen schitteren het woord én het beeld. Als het gaat om het woord: De geboren Ambachter Jan Kroos heeft een prachtig verhaal geschreven in 't Ambachts. Voor de lezers die niet in Ambacht zijn geboren, heeft hij een Nederlandse vertaling naast het 't Ambachts gezet. Zijn mooie jeugdherinneringen geven door het dialect uit ons dorp een extra dimensie.

Behalve in het woord schittert de Ambachtse cultuur ook door in de kleding. Vooral veel dames huldten tot in de twintigste eeuw in klederdracht. Beter gezegd: de streekdracht, want het dorp had geen eigen expliciete klederdracht. Willem Schneider schrijft hierover in een interessant artikel, waarin hij het kleedgedrag van de Ambachtse bevolking tussen 1850 en de eerste decennia van de twintigste eeuw in kaart brengt. Hierbij ligt de nadruk op de afbeeldingen. Dit vormt een mooie aangelegenheid voor het plaatsen van een aantal bijzondere, oude foto's van Ambachtse dames en heren. Herkent u de (familie)namen van deze personen nog?

*Wij wensen u veel lees- en kijkplezier!
De redactie.*

'De Zangvogeltjes'

Henny van Rijn - Van der Esch

Van 1947 tot circa 1955
waren er zeer
bijzondere zangvogeltjes
in Zwijndrecht.

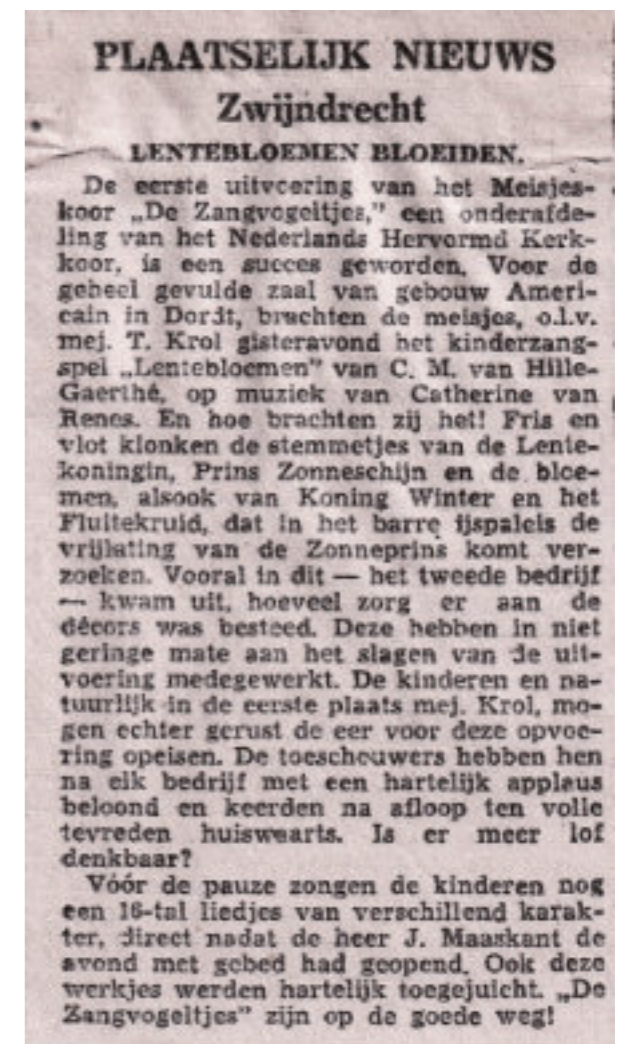
In de laat-veertiger jaren van de vorige eeuw ontstond bij het Nederlands hervormd kerkkoor Zwijndrecht het plan om ook een meisjeskoor op te richten met als naam 'De Zangvogeltjes'. Het koor werd door Tine Krol, onderwijzeres aan de hervormde lagere school aan de Rotterdamseweg, in die periode samengesteld en enthousiast aangevoerd. Op het moment van oprichting had niemand er een idee van dat de kleine groep bij de start zou uitgroeien tot een koor van honderdtwintig meisjes tussen de acht en veertien jaar. Op een bepaald moment was er zelfs een wachtlijst!

Voor Tine Krol was al snel assistentie nodig op allerlei terreinen. Heel belangrijk was natuurlijk de muzikale begeleiding bij de koorzang. Deze taak werd vanaf de start op de piano met verve waargenomen door mevrouw Gré Schellenbach - Van der Have.

Nog voor De Zangvogeltjes een zelf optredend koor was, deed een groepje van de meisjes al mee bij de uitvoering van het oratorium 'Josua' van Händel. Op 27 november 1947 werd dit in de gereformeerde kerk aan de Rotterdamseweg gebracht door de christelijke gemeente zangvereniging 'De Lofstem'.

Het meisjeskoor repeteerde in het gebouw 'Voor christelijke belangen', naast de hervormde lagere school vlakbij de Oude kerk. In die kerk vonden ook de eerste presentaties plaats.

Op welke datum het meisjeskoor startte, is helaas niet meer na te gaan. Wel is het zeker dat zij in 1947 nog verder actief waren. Vanaf de start werd

van de leden van het koor meer verwacht dan alleen zingen, want ook een zangspel en kinderoperette werden onderdelen van de jaarlijkse uitvoeringen. In Zwijndrecht was daarvoor geen geschikte locatie te vinden, maar in Dordrecht lukte dat wel. In de eerste jaren gebeurde het in het gebouw 'Americain' aan de Groenmarkt (foto hieronder). De Zangvogeltjes trokken daar een volle zaal. Het programma-concept bleek dan ook zeer geslaagd!

In de lokale pers werd uitgebreid verslag gedaan van de eerste uitvoering op woensdag 10 december. Verrassend was natuurlijk dat de lokale pers zoveel interesse toonde en vol vertrouwen en waardering De Zangvogeltjes complimenteerde.

Op woensdag 15 december 1948 was het jaarlijkse hoogtepunt voor De Zangvogeltjes opnieuw in 'Americain' in Dordrecht. In verband met het naderende kerstfeest werd er in plaats van een operette sfeervol het kerstverhaal gezegd en gezongen. Dit gebeurde na de pauze. Daarvoor waren er wel wat kleinere zangspelletjes en ook dat tot plezier van de bezoekers. Ook nu was de lokale pers weer vol lof over de prestaties van de meisjes van het Zwijndrechtse koor.

„De Zangvogeltjes“

Het meisjeskoor „De Zangvogeltjes“ een onderafdeling van het Ned. Herv. Kerkkoor, gaf Woensdag j.l. een zanguitvoering in gebouw „Americain“ te Dordrecht.

De voorzitter van het Kerkkoor, de heer J. Maaskant, openk een kort openingswoord, waarna hij door de vele aanwezigen — de Blauwe Zaal was geheel gevuld — liet zingen Ps. 150 : 1. Na deze gemeenschappelijke zang ging hij voor in gebed en gaf vervolgens de leiding over aan mej. T. Krol, de leiderster van het Meisjeskoor.

Het was een schoon gezicht, die groep van ongeveer 80 meisjes van 3 tot 13 jaar in fleurige kleedjes met witte strikken in het haar, die frisse kindergesichten met schitterende oogjes naar op het podium te zien staan.

Als eerste nummer werd gezongen Ps. 105 : 1 — eenstemmig — en vervolgens een vijftal tweestemmige liederjes. Alle nummers werden bijzonder zuiver gezongen en het viel dadelijk op, dat de leiderster ook volle aandacht had geschonken aan de uitvoering, die zeer beschaafd was. Hierop volgden vier liederen, waarbij de tekst door een handeling werd uitgebeeld. Een van de kleinste meisjes was druk in de weer met de popperwas, wat haar handig afging. Een groep kleine meisjes zongen „Vogeltje lui, lui“, waarbij men de zandervogel zag temidden van haar eitjes dan tussen de uitgekomen vogels, die ten slotte langs haar heen fladderden. Een volgende groep, thans grote meisjes, voerde het zangspel „Op het ijs“ op en gaf het toverwoord van de jeugd, doch ook van een pose oudjes te zien.

De hantvogel en de ijstest ontbreken hierbij niet. Tot slot van deze zangspelletjes werd nog verhoord „Wachter, wacht“, waarbij een met vlaggen getooid schip, door een groep meisjes voorgesteld, door de leug moest varen. De brugwachter met het kloppie aan de hengel, was op z'n post. Al deze stukjes werden zeer nauwgezet uitgevoerd. Als laatste nummer voor de pauze volgde de zang „Laat de kinderen tot Mij komen“ en bestond uit een spreekkoor voor de kleintjes, afgewisseld met zang van alle meisjes.

Na de pauze volgde nog een groot nummer, waarin het Kerstverhaal werd gezegd en gezongen. Het podium was hiervoor in een sleuz van het Kerstfeest gebracht: voorop prijken vier versterkte kerstthemen en meer naar achter een lingen twee kerstkronen met brandende kaarsen en daaronder stonden de meisjes. Vele meisjes kregen een besef om een deel van het Kerstverhaal te zeggen, waarop zang van het koor volgde. In stille eerbied werd dit nummer belist.

Het is onnodig te zeggen dat de verschillende nummers met luid applaus beloofd werden.

In zijn sluitingswoord sprak de heer Maaskant een woord van lof en waardering tot mej. Krol voor haar onvermoeide ijver om het koor te leiden en het in staat te stellen tot het geven van een uitvoering als op deze avond, waar bij wij allen in hoge mate hebben genoten. Ook bracht hij dank aan allen, die voor het koor hadden gewerkt en in het bijzonder aan mevr. G. Schellen in het bijzonder aan mevr. G. Schellen-hach-v. d. Have, die ook deze avond weer bereid was de zang der kinderen op de piano te begeleiden.

De avond, die schitterend geslaagd mag heten, werd gesloten met dankgebed door Da. G. C. Molenaar.

Feestavond van de Zangvogeltjes.
Het bekende meisjeskoor „De Zangvogeltjes“ heeft Vrijdag in het gebouw voor Christelijke Belangen een feestavondje gehouden. Verscheidene spelletjes werden er gedaan. Een goochelaar deed de meisjes met zijn handige trucjes perplex staan. De meisjes hebben volop van het gebodene kunnen genieten en deze avond zal dan ook nog lang in hun herinnering blijven.

Touringcarbedrijf L.A.C.O.

- Reizen door binnen- en buitenland.
- Autobussen beschikbaar voor arbeidersvervoer.

Gebr. van Leuven
 Veerplein 16 - Telefoon 6205 - ZWIJNDRECHT

Het bestuur beloofde de enthousiaste zangeresjes met een feestavond, waarover zelfs in een krant werd gepubliceerd.

In 1949 werd er natuurlijk weer druk gerepeteerd, maar er waren voor De Zangvogeltjes ook extra gezellige dingen. Er werden uitjes georganiseerd om op een bijzondere manier de onderlinge vriendschap te verstevigen. Zo stond er op woensdag 18 mei een uitstapje met de bus op het programma.

Op het Maasplein stonden maar liefst drie bussen van het Zwijndrechtse touringcarbedrijf L.A.C.O. klaar. Dat illustreert gelijk dat het aantal koorleden inmiddels behoorlijk gegroeid was. Waar gingen ze heen en wat was daar dan te doen? Vragen, die na zoveel jaren alleen te beantwoorden zijn dankzij wat teruggevonden aantekeningen. Hierin staat te lezen dat ze 'om kwart over twee vertrokken richting Rotterdam, daar door de tunnel zijn gereden en langs het vliegveld Ypenburg zijn gekomen richting Scheveningen, waar ze schelpen hebben gezocht. Verder ging het naar de speeltuin tussen Wassenaar en Den Haag waar ze hebben gegeten en spelletjes hebben gedaan.'

Allemaal leuke dingen, maar natuurlijk moest er ook 'gewerkt' worden. De repetities gingen gewoon door, want in november wachtte de jaarlijkse uitvoering. Deze maal stond er een echte

MEISJESKOOR
„De Zangvogeltjes“
 HOOFDSTADEN 1948-1949
 Londen, Mei 1948 - 1949

PROGRAMMA
 (EVENING NIEUW VAN TOEGANG)

ZANGUITVOERING
 TE NIEUW OP
WOENSDAG 11 DECEMBER 1948
 IN HUIS „AMERICAIN“ TE DORDRECHT

ROOSTER VAN DE NIEUW
 1. 8.15 - 9.00
 2. 9.00 - 9.15
 3. 9.15 - 9.30
 4. 9.30 - 9.45
 5. 9.45 - 10.00
 6. 10.00 - 10.15
 7. 10.15 - 10.30
 8. 10.30 - 10.45
 9. 10.45 - 11.00
 10. 11.00 - 11.15
 11. 11.15 - 11.30
 12. 11.30 - 11.45
 13. 11.45 - 12.00
 14. 12.00 - 12.15
 15. 12.15 - 12.30
 16. 12.30 - 12.45
 17. 12.45 - 1.00
 18. 1.00 - 1.15
 19. 1.15 - 1.30
 20. 1.30 - 1.45
 21. 1.45 - 2.00
 22. 2.00 - 2.15
 23. 2.15 - 2.30
 24. 2.30 - 2.45
 25. 2.45 - 3.00
 26. 3.00 - 3.15
 27. 3.15 - 3.30
 28. 3.30 - 3.45
 29. 3.45 - 4.00
 30. 4.00 - 4.15
 31. 4.15 - 4.30
 32. 4.30 - 4.45
 33. 4.45 - 5.00
 34. 5.00 - 5.15
 35. 5.15 - 5.30
 36. 5.30 - 5.45
 37. 5.45 - 6.00
 38. 6.00 - 6.15
 39. 6.15 - 6.30
 40. 6.30 - 6.45
 41. 6.45 - 7.00
 42. 7.00 - 7.15
 43. 7.15 - 7.30
 44. 7.30 - 7.45
 45. 7.45 - 8.00
 46. 8.00 - 8.15
 47. 8.15 - 8.30
 48. 8.30 - 8.45
 49. 8.45 - 9.00
 50. 9.00 - 9.15
 51. 9.15 - 9.30
 52. 9.30 - 9.45
 53. 9.45 - 10.00
 54. 10.00 - 10.15
 55. 10.15 - 10.30
 56. 10.30 - 10.45
 57. 10.45 - 11.00
 58. 11.00 - 11.15
 59. 11.15 - 11.30
 60. 11.30 - 11.45
 61. 11.45 - 12.00
 62. 12.00 - 12.15
 63. 12.15 - 12.30
 64. 12.30 - 12.45
 65. 12.45 - 1.00
 66. 1.00 - 1.15
 67. 1.15 - 1.30
 68. 1.30 - 1.45
 69. 1.45 - 2.00
 70. 2.00 - 2.15
 71. 2.15 - 2.30
 72. 2.30 - 2.45
 73. 2.45 - 3.00
 74. 3.00 - 3.15
 75. 3.15 - 3.30
 76. 3.30 - 3.45
 77. 3.45 - 4.00
 78. 4.00 - 4.15
 79. 4.15 - 4.30
 80. 4.30 - 4.45
 81. 4.45 - 5.00
 82. 5.00 - 5.15
 83. 5.15 - 5.30
 84. 5.30 - 5.45
 85. 5.45 - 6.00
 86. 6.00 - 6.15
 87. 6.15 - 6.30
 88. 6.30 - 6.45
 89. 6.45 - 7.00
 90. 7.00 - 7.15
 91. 7.15 - 7.30
 92. 7.30 - 7.45
 93. 7.45 - 8.00
 94. 8.00 - 8.15
 95. 8.15 - 8.30
 96. 8.30 - 8.45
 97. 8.45 - 9.00
 98. 9.00 - 9.15
 99. 9.15 - 9.30
 100. 9.30 - 9.45
 101. 9.45 - 10.00
 102. 10.00 - 10.15
 103. 10.15 - 10.30
 104. 10.30 - 10.45
 105. 10.45 - 11.00
 106. 11.00 - 11.15
 107. 11.15 - 11.30
 108. 11.30 - 11.45
 109. 11.45 - 12.00
 110. 12.00 - 12.15
 111. 12.15 - 12.30
 112. 12.30 - 12.45
 113. 12.45 - 1.00
 114. 1.00 - 1.15
 115. 1.15 - 1.30
 116. 1.30 - 1.45
 117. 1.45 - 2.00
 118. 2.00 - 2.15
 119. 2.15 - 2.30
 120. 2.30 - 2.45
 121. 2.45 - 3.00
 122. 3.00 - 3.15
 123. 3.15 - 3.30
 124. 3.30 - 3.45
 125. 3.45 - 4.00
 126. 4.00 - 4.15
 127. 4.15 - 4.30
 128. 4.30 - 4.45
 129. 4.45 - 5.00
 130. 5.00 - 5.15
 131. 5.15 - 5.30
 132. 5.30 - 5.45
 133. 5.45 - 6.00
 134. 6.00 - 6.15
 135. 6.15 - 6.30
 136. 6.30 - 6.45
 137. 6.45 - 7.00
 138. 7.00 - 7.15
 139. 7.15 - 7.30
 140. 7.30 - 7.45
 141. 7.45 - 8.00
 142. 8.00 - 8.15
 143. 8.15 - 8.30
 144. 8.30 - 8.45
 145. 8.45 - 9.00
 146. 9.00 - 9.15
 147. 9.15 - 9.30
 148. 9.30 - 9.45
 149. 9.45 - 10.00
 150. 10.00 - 10.15
 151. 10.15 - 10.30
 152. 10.30 - 10.45
 153. 10.45 - 11.00
 154. 11.00 - 11.15
 155. 11.15 - 11.30
 156. 11.30 - 11.45
 157. 11.45 - 12.00
 158. 12.00 - 12.15
 159. 12.15 - 12.30
 160. 12.30 - 12.45
 161. 12.45 - 1.00
 162. 1.00 - 1.15
 163. 1.15 - 1.30
 164. 1.30 - 1.45
 165. 1.45 - 2.00
 166. 2.00 - 2.15
 167. 2.15 - 2.30
 168. 2.30 - 2.45
 169. 2.45 - 3.00
 170. 3.00 - 3.15
 171. 3.15 - 3.30
 172. 3.30 - 3.45
 173. 3.45 - 4.00
 174. 4.00 - 4.15
 175. 4.15 - 4.30
 176. 4.30 - 4.45
 177. 4.45 - 5.00
 178. 5.00 - 5.15
 179. 5.15 - 5.30
 180. 5.30 - 5.45
 181. 5.45 - 6.00
 182. 6.00 - 6.15
 183. 6.15 - 6.30
 184. 6.30 - 6.45
 185. 6.45 - 7.00
 186. 7.00 - 7.15
 187. 7.15 - 7.30
 188. 7.30 - 7.45
 189. 7.45 - 8.00
 190. 8.00 - 8.15
 191. 8.15 - 8.30
 192. 8.30 - 8.45
 193. 8.45 - 9.00
 194. 9.00 - 9.15
 195. 9.15 - 9.30
 196. 9.30 - 9.45
 197. 9.45 - 10.00
 198. 10.00 - 10.15
 199. 10.15 - 10.30
 200. 10.30 - 10.45
 201. 10.45 - 11.00
 202. 11.00 - 11.15
 203. 11.15 - 11.30
 204. 11.30 - 11.45
 205. 11.45 - 12.00
 206. 12.00 - 12.15
 207. 12.15 - 12.30
 208. 12.30 - 12.45
 209. 12.45 - 1.00
 210. 1.00 - 1.15
 211. 1.15 - 1.30
 212. 1.30 - 1.45
 213. 1.45 - 2.00
 214. 2.00 - 2.15
 215. 2.15 - 2.30
 216. 2.30 - 2.45
 217. 2.45 - 3.00
 218. 3.00 - 3.15
 219. 3.15 - 3.30
 220. 3.30 - 3.45
 221. 3.45 - 4.00
 222. 4.00 - 4.15
 223. 4.15 - 4.30
 224. 4.30 - 4.45
 225. 4.45 - 5.00
 226. 5.00 - 5.15
 227. 5.15 - 5.30
 228. 5.30 - 5.45
 229. 5.45 - 6.00
 230. 6.00 - 6.15
 231. 6.15 - 6.30
 232. 6.30 - 6.45
 233. 6.45 - 7.00
 234. 7.00 - 7.15
 235. 7.15 - 7.30
 236. 7.30 - 7.45
 237. 7.45 - 8.00
 238. 8.00 - 8.15
 239. 8.15 - 8.30
 240. 8.30 - 8.45
 241. 8.45 - 9.00
 242. 9.00 - 9.15
 243. 9.15 - 9.30
 244. 9.30 - 9.45
 245. 9.45 - 10.00
 246. 10.00 - 10.15
 247. 10.15 - 10.30
 248. 10.30 - 10.45
 249. 10.45 - 11.00
 250. 11.00 - 11.15
 251. 11.15 - 11.30
 252. 11.30 - 11.45
 253. 11.45 - 12.00
 254. 12.00 - 12.15
 255. 12.15 - 12.30
 256. 12.30 - 12.45
 257. 12.45 - 1.00
 258. 1.00 - 1.15
 259. 1.15 - 1.30
 260. 1.30 - 1.45
 261. 1.45 - 2.00
 262. 2.00 - 2.15
 263. 2.15 - 2.30
 264. 2.30 - 2.45
 265. 2.45 - 3.00
 266. 3.00 - 3.15
 267. 3.15 - 3.30
 268. 3.30 - 3.45
 269. 3.45 - 4.00
 270. 4.00 - 4.15
 271. 4.15 - 4.30
 272. 4.30 - 4.45
 273. 4.45 - 5.00
 274. 5.00 - 5.15
 275. 5.15 - 5.30
 276. 5.30 - 5.45
 277. 5.45 - 6.00
 278. 6.00 - 6.15
 279. 6.15 - 6.30
 280. 6.30 - 6.45
 281. 6.45 - 7.00
 282. 7.00 - 7.15
 283. 7.15 - 7.30
 284. 7.30 - 7.45
 285. 7.45 - 8.00
 286. 8.00 - 8.15
 287. 8.15 - 8.30
 288. 8.30 - 8.45
 289. 8.45 - 9.00
 290. 9.00 - 9.15
 291. 9.15 - 9.30
 292. 9.30 - 9.45
 293. 9.45 - 10.00
 294. 10.00 - 10.15
 295. 10.15 - 10.30
 296. 10.30 - 10.45
 297. 10.45 - 11.00
 298. 11.00 - 11.15
 299. 11.15 - 11.30
 300. 11.30 - 11.45
 301. 11.45 - 12.00
 302. 12.00 - 12.15
 303. 12.15 - 12.30
 304. 12.30 - 12.45
 305. 12.45 - 1.00
 306. 1.00 - 1.15
 307. 1.15 - 1.30
 308. 1.30 - 1.45
 309. 1.45 - 2.00
 310. 2.00 - 2.15
 311. 2.15 - 2.30
 312. 2.30 - 2.45
 313. 2.45 - 3.00
 314. 3.00 - 3.15
 315. 3.15 - 3.30
 316. 3.30 - 3.45
 317. 3.45 - 4.00
 318. 4.00 - 4.15
 319. 4.15 - 4.30
 320. 4.30 - 4.45
 321. 4.45 - 5.00
 322. 5.00 - 5.15
 323. 5.15 - 5.30
 324. 5.30 - 5.45
 325. 5.45 - 6.00
 326. 6.00 - 6.15
 327. 6.15 - 6.30
 328. 6.30 - 6.45
 329. 6.45 - 7.00
 330. 7.00 - 7.15
 331. 7.15 - 7.30
 332. 7.30 - 7.45
 333. 7.45 - 8.00
 334. 8.00 - 8.15
 335. 8.15 - 8.30
 336. 8.30 - 8.45
 337. 8.45 - 9.00
 338. 9.00 - 9.15
 339. 9.15 - 9.30
 340. 9.30 - 9.45
 341. 9.45 - 10.00
 342. 10.00 - 10.15
 343. 10.15 - 10.30
 344. 10.30 - 10.45
 345. 10.45 - 11.00
 346. 11.00 - 11.15
 347. 11.15 - 11.30
 348. 11.30 - 11.45
 349. 11.45 - 12.00
 350. 12.00 - 12.15
 351. 12.15 - 12.30
 352. 12.30 - 12.45
 353. 12.45 - 1.00
 354. 1.00 - 1.15
 355. 1.15 - 1.30
 356. 1.30 - 1.45
 357. 1.45 - 2.00
 358. 2.00 - 2.15
 359. 2.15 - 2.30
 360. 2.30 - 2.45
 361. 2.45 - 3.00
 362. 3.00 - 3.15
 363. 3.15 - 3.30
 364. 3.30 - 3.45
 365. 3.45 - 4.00
 366. 4.00 - 4.15
 367. 4.15 - 4.30
 368. 4.30 - 4.45
 369. 4.45 - 5.00
 370. 5.00 - 5.15
 371. 5.15 - 5.30
 372. 5.30 - 5.45
 373. 5.45 - 6.00
 374. 6.00 - 6.15
 375. 6.15 - 6.30
 376. 6.30 - 6.45
 377. 6.45 - 7.00
 378. 7.00 - 7.15
 379. 7.15 - 7.30
 380. 7.30 - 7.45
 381. 7.45 - 8.00
 382. 8.00 - 8.15
 383. 8.15 - 8.30
 384. 8.30 - 8.45
 385. 8.45 - 9.00
 386. 9.00 - 9.15
 387. 9.15 - 9.30
 388. 9.30 - 9.45
 389. 9.45 - 10.00
 390. 10.00 - 10.15
 391. 10.15 - 10.30
 392. 10.30 - 10.45
 393. 10.45 - 11.00
 394. 11.00 - 11.15
 395. 11.15 - 11.30
 396. 11.30 - 11.45
 397. 11.45 - 12.00
 398. 12.00 - 12.15
 399. 12.15 - 12.30
 400. 12.30 - 12.45
 401. 12.45 - 1.00
 402. 1.00 - 1.15
 403. 1.15 - 1.30
 404. 1.30 - 1.45
 405. 1.45 - 2.00
 406. 2.00 - 2.15
 407. 2.15 - 2.30
 408. 2.30 - 2.45
 409. 2.45 - 3.00
 410. 3.00 - 3.15
 411. 3.15 - 3.30
 412. 3.30 - 3.45
 413. 3.45 - 4.00
 414. 4.00 - 4.15
 415. 4.15 - 4.30
 416. 4.30 - 4.45
 417. 4.45 - 5.00
 418. 5.00 - 5.15
 419. 5.15 - 5.30
 420. 5.30 - 5.45
 421. 5.45 - 6.00
 422. 6.00 - 6.15
 423. 6.15 - 6.30
 424. 6.30 - 6.45
 425. 6.45 - 7.00
 426. 7.00 - 7.15
 427. 7.15 - 7.30
 428. 7.30 - 7.45
 429. 7.45 - 8.00
 430. 8.00 - 8.15
 431. 8.15 - 8.30
 432. 8.30 - 8.45
 433. 8.45 - 9.00
 434. 9.00 - 9.15
 435. 9.15 - 9.30
 436. 9.30 - 9.45
 437. 9.45 - 10.00
 438. 10.00 - 10.15
 439. 10.15 - 10.30
 440. 10.30 - 10.45
 441. 10.45 - 11.00
 442. 11.00 - 11.15
 443. 11.15 - 11.30
 444. 11.30 - 11.45
 445. 11.45 - 12.00
 446. 12.00 - 12.15
 447. 12.15 - 12.30
 448. 12.30 - 12.45
 449. 12.45 - 1.00
 450. 1.00 - 1.15
 451. 1.15 - 1.30
 452. 1.30 - 1.45
 453. 1.45 - 2.00
 454. 2.00 - 2.15
 455. 2.15 - 2.30
 456. 2.30 - 2.45
 457. 2.45 - 3.00
 458. 3.00 - 3.15
 459. 3.15 - 3.30
 460. 3.30 - 3.45
 461. 3.45 - 4.00
 462. 4.00 - 4.15
 463. 4.15 - 4.30
 464. 4.30 - 4.45
 465. 4.45 - 5.00
 466. 5.00 - 5.15
 467. 5.15 - 5.30
 468. 5.30 - 5.45
 469. 5.45 - 6.00
 470. 6.00 - 6.15
 471. 6.15 - 6.30
 472. 6.30 - 6.45
 473. 6.45 - 7.00
 474. 7.00 - 7.15
 475. 7.15 - 7.30
 476. 7.30 - 7.45
 477. 7.45 - 8.00
 478. 8.00 - 8.15
 479. 8.15 - 8.30
 480. 8.30 - 8.45
 481. 8.45 - 9.00
 482. 9.00 - 9.15
 483. 9.15 - 9.30
 484. 9.30 - 9.45
 485. 9.45 - 10.00
 486. 10.00 - 10.15
 487. 10.15 - 10.30
 488. 10.30 - 10.45
 489. 10.45 - 11.00
 490. 11.00 - 11.15
 491. 11.15 - 11.30
 492. 11.30 - 11.45
 493. 11.4

Zwijndrecht

Zangvogeltjes brachten Repelsteeltje

Het meisjeskoor De Zangvogeltjes heeft zijn naam eer aangedaan. Onder de bezielende leiding van mej. Kroll is gisteravond in het Dordtse Kunstmin het zeer aardige zangspel Repelsteeltje opgevoerd. Laten we 't meteen maar zeggen: het was prachtig zoals onze plaatsgenootjes voor de dag zijn gekomen met het waarlijk niet gemakkelijk stuk. Er waren vijf bedrijven, die, een enkele kleine insinking daargelaten, constant goed werden vertolkt. De zang stond op hoog peil.

De jeugd speelde met een verve en een bravoure alsof het de gewoonte zaak van de wereld betrof. De uitspraak was voortreffelijk en de gebaren waren soepel. Met spanning hebben de aanwezigen het gespin van de molenaarsdochter gevolgd, hebben zij gezien hoe de kabouterman te hulp snelde toen alles dreigde te mislukken en hoe tenslotte de naam Repelsteeltje ter wereld kwam.

Bewondering hebben wij voor het werk van mej. Kroll, die haar circa honderd pupillen iets groots heeft laten verrichten. Het was weer eens iets anders, die kindersang en dat jeugdige spel. Er ging een grote charme uit van de zuivere, lief klinkende kinderstemmetjes. Een woord van lof verdient evenzeer mevr. Schellenbach-v. d. Have, die aan de vleugel op

vaardige wijze begeleidde. Van de speelstertjes willen wij in het bijzonder noemen Bep den Hollander (koningin), Leni Ardenne (prins), Suze van Namen (kabouterhoofdman). Hun spel was magnifiek. De costumering was opvallend goed.

Voor de pauze werden nog enkele liedjes gezongen, en zangspelletjes opgevoerd. De Bruidsvaart in de oneeuw maakte veel indruk. Geen wonder, dat de beide dames, die zoveel werk hebben verzet, met bliedmen werden gehuldigd. De heer Maaskant heeft de avond geopend en de Godthelp heeft hem gestoten.

Kerstdienst voor iedereen. Op 1e Kerstdag zal om 7 uur 's avonds in de Ned. Herv. Kerk een Kerstdienst voor iedereen woden gehouden. In deze dienst hoopt ds. A. C. van Dam voor te gaan. Medewerking zal worden verleend door het Herv. Kerkkoor en door het meisjeskoor „De Zangvogeltjes”.

Kerstdienst

voor iedereen
1949

te houden op Zondagavond 1e Kerstdag
om 7 uur in de NED. HERV. KERK
te ZWIJNDRECHT

Voorganger:
Ds. A. C. VAN DAM

Medewerkers:
Het NED. HERV. KERKKOOR
en het Kinderkoor „DE ZANG-
VOGELTJES” a.L.v. de Heer Stout,
A. v. NAMEN-Organist.

kinderoperette gepland, namelijk 'Repelsteeltje', naar een sprookje van de gebroeders Grimm.

Als datum hiervoor was 23 november geprikt en als locatie 'de Kunstmin' in Dordrecht (foto links).

Op de eerste kerstdag verleenden De Zangvogeltjes hun medewerking aan de kerstdienst in de Nederlands hervormde kerk (de Oude kerk) in Zwijndrecht.

Opvallend aan De Zangvogeltjes bij een uitvoering waren de vele grote, witte strikken die in het haar werden gedragen. Als er een optreden naderde, werden in heel wat gezinnen van de leden van het meisjeskoor de witte haarlinten opgezocht. Ze werden voorzichtig gewassen en van stijfjel voorzien, gestreken tot er geen kreukeltje meer te zien was. Pas dan waren ook die klaar voor een nieuw hoogtepunt met De Zangvogeltjes. Soms waren de linten versleten of in het ongerede

geraakt of was je pas kort lid van het koor. Dan was er geen probleem, want in plaatselijke winkels zorgde men er wel voor dat lint in voorraad te hebben. Op die manier kon je altijd een dergelijk Zangvogeltjes-kenmerk dragen.

Het is inmiddels 1950 en De Zangvogeltjes zijn tot een enorm groot koor uitgegroeid.

Er zijn actieve contacten met de NCRV, die het meisjeskoor graag uitnodigt om naar de studio (zie foto onder) in Hilversum te komen en mee te werken aan het populaire programma 'Jeugdland'. Zoals ook vermeld was in de radiogids was er een gedeelte van die live-uitzending gereserveerd voor De Zangvogeltjes uit Zwijndrecht. Het was een meer dan bijzondere ervaring.

JEUGDLANDLIED

*Wij zijn de vrolijke zangers, ons lied schalt over het land
Het klinkt vol blijdschap en vreugde, door 't bos en langs 't zonnige strand;
Het roept de dromers nu wakker, kom sluit je maar bij ons aan.
Zing en je bent onze makker, dan zingen we samen voortaan.
Wij zijn de vrolijke zangers, ons lied schalt over het land.
Het klinkt vol blijdschap en vreugde, door 't bos en langs 't zonnige strand.*

Zangvogeltjes zingen natuurlijk graag, maar willen er ook wel eens uitvliegen. Dat gebeurde bijvoorbeeld op 18 mei 1950. Hoe bijzonder was zo'n uitstapje wel niet in die jaren? Dat blijkt ook uit een tekst waarin verslag van de gebeurtenis wordt gedaan: 'Vanmiddag zijn De Zangvogeltjes uit geweest met wel drie bussen van Van Leuven. Ze zijn om half twee vertrokken via de Moerdijkbrug naar Breda. Daar hebben ze in een speeltuin gespeeld, wat de meiden natuurlijk heel fijn vonden. Daarna ging het verder met de bus langs het vliegveld

Programma

1. Opening	5. a. Holland	J. D. v. Ramshorst
2. a. Ons Zangvogeltjeslied (Woorden M. Groenewoud- de Kleck Muziek G. Schellenbach- v. d. Have)	b. Als de boer wil dansen gaan	E. Wettig- Weissenborn
b. Loflied	Gezang 149 : 1	
c. Vier geschenken	Rein Klazes	
d. Voorjaar	C. J. C. Geerlings	
3. De kleine meisjes vertellen en zingen van: „De Goede Herder“	c. Zomer	J. C. Andrea
4. Op het ijs (Grote meisjes) H. v. Tussenbroek	PAUZE	
	6. „Goudhaartje en de Troubadour“	Kinderzangspel in drie bedrijven door G. v. Vladeracken
	7. Sluiting	

Pianobegeleiding: Mevrouw
G. Schellenbach- v. d. Have

Programma

van de Zangvoering
van het
MEISJESKOOR
„De Zangvogeltjes“
ONDERAFDELING VAN HET
„RED. KERV. KERSKOOR“ TE SWINDRECHT

op
Dinsdag 20 Februari 1951
in het
gebouw „Kunstmin“ te Dordrecht

AANVANG 11.30 UUR, gratis

ZAAL OPEN IS VOR

TOEGANGSPRIJS f 1.25 (alles inbegrepen)

Gilze-Rijen, waar ze hebben gegeten. Verder hebben ze een uur gewandeld in de bossen waar De Zangvogeltjes natuurlijk moesten zingen. Hoogst voldaan kwamen ze omstreeks tien uur 's avonds weer in Swindrecht terug.

Het eerstvolgende grotere optreden van De Zangvogeltjes was op dinsdag 20 februari 1951. De meiden waren gewend om op diverse locaties op te treden, ook bij de jaarlijkse uitvoering met in principe altijd spelletjes en een kinderoperette. In feite kwam alleen De Kunstmin in Dordrecht, gezien het grote toneel met de faciliteiten die nodig waren, in aanmerking. De belangstelling was groot, zo groot, dat de toegangskaarten zelfs in de voorverkoop gingen.

Direct na de opening lieten De Zangvogeltjes voor de eerste maal voor groot eigen publiek in De Kunstmin hun zangvogeltjeslied horen.

Voor de pauze werd onder andere een klein zangspel gebracht met als titel: 'Op het ijs' Op de klanken van de zang van het liedje dat een aantal Zangvogeltjes ten gehore bracht, was een drietal meisjes sierlijk en synchroon aan het 'schaatsen' en zorgde een baanveger voor een keurig gladde 'ijsbaan'.

OP HET IJS

*Baanveger, baanveger, kom met je bezem
veeg nu een glanzige gladde baan
alles wat schaatsen heeft, komt vandaag rijden,
alles wat benen heeft moet vandaag glijden,
baanveger, baanveger, kom met je bezem
veeg nu een glanzige gladde baan.*

Het tijdperk was aangebroken dat er tijdens een opvoering foto's gemaakt werden. Zo bleven er nog meer herinneringen bewaard aan 'Goudhaantje en de Troubadour' en aan het succes dat het meisjeskoor daarmee had. De volgende dagen bleek de lokale pers ook – je zou haast zeggen 'gebruikelijk' – tevreden en enthousiast.

Zangvogeltjes in Kunstmin

Geslaagde uitvoering

Het meisjeskoor „De Zangvogeltjes” een afdeling van het Zwijndrechtse Hervormde Kerkkoor, gaf onder leiding van Me-juffrouw Tine Krol, wier werk de belangstelling en waardering van velen heeft gewekt, voor een uitverkochte zaal in Kunstmin een uitvoering, die bijzonder geslaagd mag heten.

Na opening door de voorzitter van het kerkkoor, de heer J. Maaskant, en het Zangvogeltjeslied, volgde de meerstemming gezongen hymne „Grote God wij loven U”, waarin door de kinderen op eenvoudige en devote wijze de strekking van deze avond werd aangegeven. Hierna werden kleinere werkjes uitgevoerd, waarin het dramatiseren van het lied, bewegen en reageren als positieve elementen ter ontwikkeling van het gehoor en rhythmisch gevoel aanwezig waren.

Een enkel lied deed wat verouderd aan en we zouden de bekwame leidster, die op uitnemende wijze met kinderen weet om te gaan, willen attenderen o.a. op het canon zingen, dat het spelelement bevat en het polyphone zingen, dat deze meisjes wellicht later in het kerkkoor zullen beoefenen, zeer ontwikkelt. Daarnaast zijn er bundels liederen, waarin ook de kerktoneelsoorten zijn verwerkt. Leuk waren „Op 't ijs” en het pittige „Als de boer wil dansen”.

Na de pauze bracht het kunstzinnige sprookje „Goudhaantje en de Troubadour” van G. van Vladeracken de meisjes in de sprookjeswereld van fantasie en verbeelding.

Mevr. Schellenbach-Van der Have ontving voor haar muzikaal accompagnement fraaie bloemen en een geschenk. De bescheiden leidster, die zulk belangrijk cultureel werk in de Hervormde Gemeente verricht, werd eveneens rijk bedacht. De dames Van der Have, De Jong en Visser kregen dank voor de medewerking. Na gemeenschappelijk gezang werd de avond gesloten door Ds Van Dam.

Er waren nog meer recensies, maar de tand des tijds heeft daarop zoveel invloed gehad dat de krantenberichten nog slechts gedeeltelijk leesbaar zijn. Het is jammer dat de artikeltjes niet meer te gebruiken zijn, maar gelukkig zijn er nog wel gedeeltes die met wat moeite toch te ontcijferen waren. Hieronder volgen wat fragmenten: 'Het meisjeskoor 'De Zangvogeltjes', onderafdeling van het hervormde

kerkkoor, gaf op dinsdag 20 februari een buitengewoon geslaagde uitvoering in het gebouw 'Kunstmin' te Dordrecht. Het gehele kinderkoor stond onder leiding van Mej. T. Krol en de muzikale begeleiding was in handen van Mevr. G. Schellenbach-v.d. Have, voorwaar twee leidsters die ons een avond van genoot bezorgden...

...Na de pauze werd opgevoerd het hoofdnummer van de avond 'Goudhaartje en de Troubadour'. Na de imitatie trompetgeschal van de herauten kon het spel in drie bedrijven beginnen. Suzie van Namen en Lenie van Ardenne hadden hierin een hoofdrol, welk zij met vuur en elan vervulden.'

De schouwburg Kunstmin bezoeken, was overigens een serieus avondje uit voor familie en voor

ieder die de uitvoering wilde meemaken. Tegenwoordig is het voor de meeste mensen in Zwijndrecht eenvoudig, maar in 1951 ging men lopend of met de fiets naar de Dordtse bestemming. Eenvoudig omdat weinig particulieren een auto hadden. Het was dan op die avonden heel druk om over te varen. Toen waren er echter nog grote ponten die tot laat in de avond diensten uitvoerden.

Als De Zangvogeltjes weer succesvol een grote voorstelling achter de rug hadden, keken ze alweer uit naar de volgende! Dan volgde weer een drukke periode vol repetities.

Op dinsdagavond 21 oktober 1952 stonden De Zangvogeltjes weer op het toneel van Kunstmin met – bijna traditioneel – na de pauze een operette. Deze maal het zangspel met de titel 'Prinses Roze-lijn'. De pianobegeleiding werd natuurlijk weer verzorgd door mevrouw G. Schellenbach - Van der Have.

Het was een avond met spontane Zangvogeltjes op het podium die met volledige inzet het publiek in de opnieuw geheel bezette zaal duidelijk plezierden. In 1953 was het moeilijk en gecompliceerd om weer een feestelijke uitvoering te realiseren. We moesten immers – vooral hier in Zuidwest-Nederland – onze aandacht schenken aan de hulp aan de slachtoffers van de Watersnoodramp. Maar naast wat kleinere optredens werd er gedurende dit jaar toch regelmatig en danig gerepeteerd. Uiteindelijk was er toch nog een concert en wel in de Grote Kerk in Dordrecht. Bijzonder tevreden waren ze, want niet alleen over de zangprestaties van De Zangvogeltjes werd de loftrumpet gestoken in een recensie, maar ook de bezoekers bleken diep onder de indruk.

Een bezoeker maakte hierover de volgende notitie: 'Het meisjeskoor De Zangvogeltjes heeft pas gezongen in de Domkerk in Dordrecht met begeleiding van de heer Visser op het orgel en de heer Dirk Hol op de viool. Het was erg mooi, vooral het 'Wiegelielje'. Het was zo stil in de kerk. Je kon wel een speld horen vallen. Er was ook veel belangstelling. Ik heb reuze genoten.'

Al bij het begin van 1954 blijkt dat er grandioos veel interesse is voor een nieuwe presentatie van De Zangvogeltjes in De Kunstmin. Intussen heeft het koor ruim de tijd gehad om niet alleen liedjes en zangspelletjes in te studeren, maar vooral voor een nieuwe operette.

Op dinsdag 16 maart is het dan zo ver dat de grote zaal van Kunstmin volledig bezet is omdat er weer een gezellige avond met De Zangvogeltjes is geprogrammeerd. In de voorverkoop moest evenwel geconstateerd worden dat de faam van het koor zo groot was, dat in een mum van tijd de zaal nogmaals uitverkocht is en zo werd het totale programma herhaald op woensdag 17 maart! Wat een succes!

Voor de pauze in deze voorstelling waren er zoals gebruikelijk liedjes en kleine zangspelletjes, waaronder 'De bruidsvaart in de sneeuw' dat aan het publiek een luid applaus ontlokte. Na de pauze –

ook al gebruikelijk – volgde natuurlijk een operette. Deze maal werd 'De schat in de heksengrot' opgevoerd.

Het laatste wat tussen de archiefstukken over De Zangvogeltjes te vinden was, gaat over de uitvoering in De Kunstmin op dinsdag 25 oktober 1955. Volgens de traditionele opzet werd een optreden met veel enthousiasme verzorgd, dus met voor de pauze liedjes en kleine zangspelletjes en na de onderbreking een kinderoperette met als titel 'De Wonderbloem'. Dit was een sprookje in vier

KINDERUITVOERING IN DE GROTE KERK

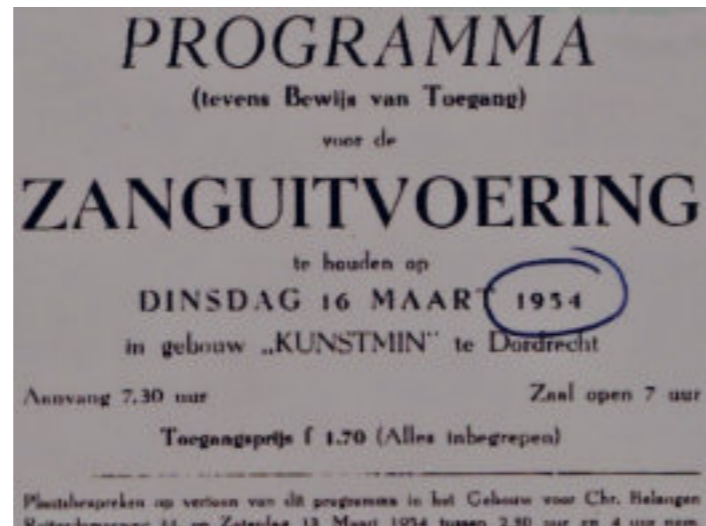
In de hoge banken van de Grote Kerk te Dordrecht verzonken Woensdagavond de tientallen kleine zangsterretjes van het Zwijndrechts Chr. Meisjeskoor „De Zangvogeltjes” bijna geheel, ware het niet, dat een groot aantal feestelijk-witte haarstrikken boven het stemmig hout uitstak. Die Zangvogeltjes moesten in de Grote Kerk zingen. Ze hadden natuurlijk braaf gerepeteerd onder leiding van Mej. T. Kroi en de vaders en moeders en andere belangstellenden waren in grote getale opgekomen om naar hun liederen te luisteren. En de kinderen hebben hun best gedaan. Een zevental liederen, voor het merendeel met een stichtelijk karakter, ruisten door de stille Grote Kerk en van de prille kinderzang ging ontegenzeggelijk iets uit. In het wiegelielje van Mien Potharst traden zowaar nog drie jeugdige solistjes op, waarvan vooral de eerste (de grootste) over een opmerkelijk goed zuiver en warmgekleurd timbre beschikt. Organist C. Visser begeleidde het kinderkoor op het hem zo vertrouwde orgel.

bedrijven, gezongen en gespeeld door honderdtwintig Zangvogeltjes van acht tot veertien jaar.

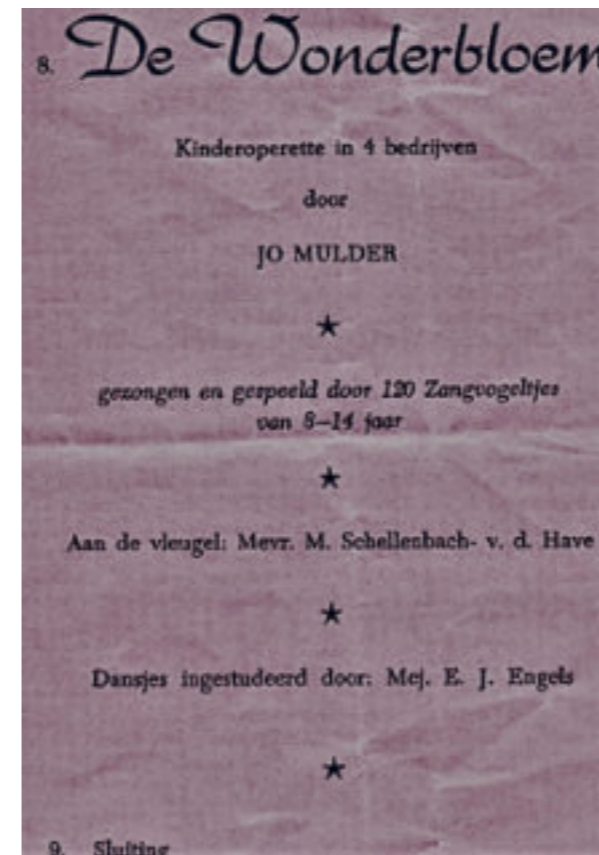
Het publiek en de pers waren weer vol lof, maar wellicht zongen De Zangvogeltjes voor de laatste maal in een theater.....

Helaas kwam er namelijk het moment dat Tine

Krol Zwijndrecht ging verlaten om in Amsterdam haar werkzaamheden als onderwijzeres voort te zetten. Het koor bleef nog even bestaan, maar er veranderde veel. In een oud geschriftje staat hierover de opmerking van een moeder van een Zangvogel: 'het gaat hard achteruit en ze gaan ook niet meer naar Hilversum'.

Jammer dat er een eind kwam aan het grote succes van De Zangvogeltjes. Jammer ook dat er geen geluidsopnamen van dit bijzondere Zwijndrechtse meisjeskoor bewaard zijn gebleven, misschien zelfs nooit zijn gemaakt. De

mogelijkheden om beeld en geluid te registreren waren er nauwelijks voor particulieren. Maar zelfs zonder opnamen op band of plaat zal het 'Ons Zangvogeltjeslied' nog lang hebben nageklonken in herinneringen.

Wat ook nog lang in herinnering gebleven zal zijn, is dat De Zangvogeltjes probeerden niet alleen door het zingen mensen gelukkiger te maken, op heel kleine schaal waren ze ook nog sociaal bezig. Op welke manier? Wel, voor het goede doel verzamelden ze de in die tijd gebruikte aluminium doppen van melkflessen. Als je er maar heel veel had, brachten ze toch wel een financiële bijdrage op. Met de zelfde bedoeling probeerde iedereen die bij het koor betrokken was ook zo veel mogelijk zilverpapier bijeen te krijgen. Dat zat bijvoorbeeld om tabletten chocolade en bonbons gewikkeld.

De geschiedenis van het koor vermeldt ook dat er in diverse gezinnen twee zusjes lid waren. Het opvallendst daarbij was toch wel dat er een moment was waarop er maar liefst drie tweelingen behoorden tot De Zangvogeltjes.

In latere jaren zal ook nog wel gedacht zijn aan

De Zangvogeltjes, bijvoorbeeld aan de busreisjes, ook in verband met Jeugdland in Hilversum. Altijd werd aan het eind van de tocht er wel even bij stilgestaan dat de reis goed was verlopen en iedereen weer veilig in Zwijndrecht was teruggekeerd. Dit werd dan onderstreept door het zingen van een stichtelijk lied.

Alle jaren dat De Zangvogeltjes actief waren, was het succes voornamelijk te danken aan de niet aflatende inzet van onder andere mejuffrouw T. Krol, de dirigente, en mevrouw Schellenbach - Van der

Have, met de begeleiding op de piano. Dansjes werden onder meer ingestudeerd door mevrouw J. C. van den Berge - Van Bennekom en mejuffrouw E. K. Engels.

Het vorenstaande werd vastgelegd door voormalig Zangvogeltje Henny van Rijn-Van der Esch, dankzij een familiearchief en herinneringen en foto's in het bijzonder van Lenie Valster-Van Ardenne, Bep de Waard-Stolk, Els Visser en Tinny van Breugel - Van der Esch.

De dag, door u - we gunst ont - van - gen,
is weer voor - bij, de nacht ge - naakt;
en dank - baar klin - ken on - ze zan - gen
tot U, die 't licht en 't duis - ter maakt..

Main jeugtharinneringe in Tambag Mijn jeugdherinneringen in Ambacht

Jan Kroos

Mauresstreat 23 en tarrain Aswee

Us gesin ferhuistuh int neguntienhondurdnegununveiftug, 'k wazze toen baina ses jaer, fan dun Durpstraet nr. twaiunneguntug naer dun Mauresstraet nr. drieentwintug. Onse buurties wazze familie Dorree en dun familie Leensvaert (mit o.a. de geestelaik gehantcapt zeun Roel). Wai kekuh fanut onse weuning, regt up dun kleuterscheul walk grenstuh an dun speeltuin 'Marijke' en ut foetballtarrain fan Aswee. 'K wazze daer up dur kleuterscheul gegaen bai juffrouwuh Gemerte. Int slootjie geleguh naest dun speeltuin wazze altait veul kikkedril anwesug un ur wazze veul salmandurs 't finde. 'K weat noch da as Aswee één up saoturdach tuus speultuh se altait juut saokke plaestuh leangs dun Mauresstraet en dun Willum dun Swaigurstraet, Sodah ie nie graotis naer dun wetstrait ken kaike, waont betaalt worduh most ur natuurlaik, as ie dun wetstrait wou sien. Up sundachogunt gonge muh altait sigarebanties soekuh an 'k weat noch da weur veul fonduh. Ok dun greute fippies (greutedeuls nie up gereuktuh sigeretuh) die muh fonde ginge mee naer huus. Tie haelduh muh da ut elkaer, waont daer kun mai faeter dan wur sigeretuh fan draiuh. Aswee gong verhuissuh, naer dun newuh sportfelduh an dun Reewag, da wazzuh so ront neguntienhonderdtwaienzestug.

Winkelties Dun Scheuf en tarrain Aswee

Dun winkelties in Dun Scheuf, sou ur bouwt wurde, de offisjeele oopning wazze up twaientwintug neuvembur neguntienhondurddrieenzestug. Wuh speulde altait up dun verlaetuh felde un int dun ouwuh steane cantienuh di daer noch stong. Ur wazze int dun cantienuh un flessie mit jotium up dun grunt gevalluh maer wai as kleutergies dagge da bluut wazze un da ur wal us iemant femoort sou kunne sain. Wai naer uns ouwurs um 't één un anter te verteluh, laoter blaek ut jotium te sain. Ok hat

Mauritsstraat 23 en terrein van v.v. ASW(H)

Ons gezin verhuisde in 1959, ik was toen vijf, bijna zes jaar, van de Dorpsstraat nr. 92 naar de Mauritsstraat nr. 23. Onze burenen werden de familie Dorré en de familie Leensvaart (met o.a. de geestelijk gehandicapte zoon Roel). We keken vanuit onze woning recht op de kleuterschool, welke grensde aan de speeltuin 'Marijke' en het voetbalterrein van ASW(H). Ik ben daar op kleuterschool gegaan bij juf Van Gernerden. In het slootje, gelegen naast de speeltuin, was altijd veel kikkerdril aanwezig en er waren veel salamanders te vinden. Ik weet nog dat als ASW(H) 1 op zaterdag thuis speelde ze altijd jute zakken plaatste langs de Mauritsstraat en de Willem de Zwijgerstraat. Hierdoor kon je niet gratis naar de wedstrijd kijken, Wilde je kijken, moest er natuurlijk wel betaald worden. Op zondagochtend gingen we altijd sigarenbandjes zoeken en ik weet nog dat we er veel vonden. Ook de grote 'fippies' (grotendeels niet op gerookte sigaretten), die we vonden, gingen mee naar huis. We haalden dan uit elkaar, want daar kon mijn vader dan weer sigaretten van draaien. ASW(H) ging rond 1962 verhuizen naar de nieuwe sportvelden aan de Reeweg.

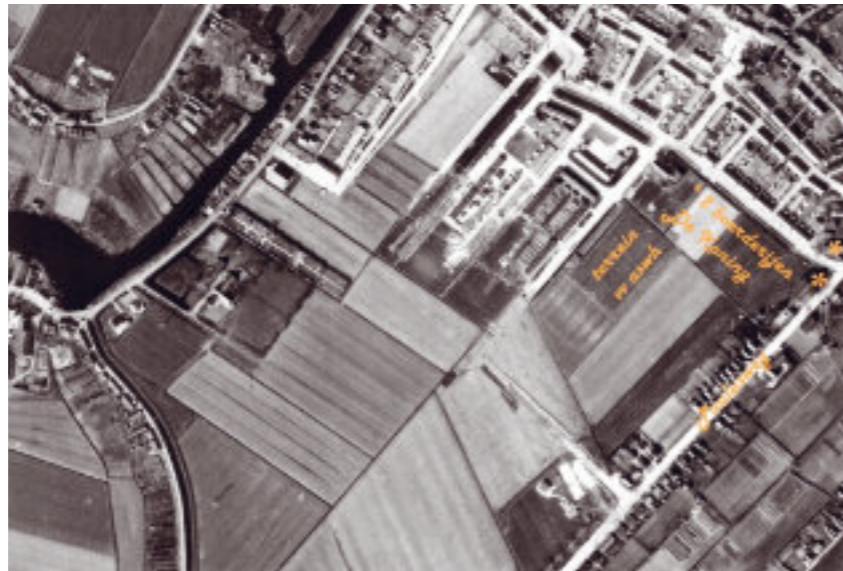
Winkelcentrum De Schoof en terrein ASW(H)

Het winkelcentrum De Schoof zou er gebouwd worden en de officiële opening was op 21 november 1963. We speelden altijd op de verlaten velden en in de oude stenen kantine die daar nog stond. Er was in de kantine een fles met jodium op de grond kapot gevallen, maar wij als kinderen dachten dat het bloed was en dat er wel eens iemand vermoord zou kunnen zijn. Wij naar onze ouders om het een en ander te vertellen, maar later bleek het jodium te zijn. Ook had ASWH een soort stalen trekkar op luchtbanden

Aswee un soort staeluh trekkaer up lugbanduh achtur gelatuh waer me as kleutergies muh speulduh. Wuh gongen ur heul Tambag mee deur.

'K hep daer dun winkeltjies in dun Scheuf sien bouwuh, me speulduh daer taidens dun bouwark-saamheduh. Toen dun bouw gereet wazze speulduh wuh int dun keldurs ontur dun winkelties. Up dun hoek, bi sporthuus Beema kun ie midduls un luik, in dun gevul, dese keldurs int. Nu ken da nie mear.

Luchtfoto van ca 1955 rechts zien we de twee boerderijen van Arie en Sijmen de Koning.

Boerderaine Siem en Aai dun Koning

Regs int ut midduh fan 't luchfotografie sien wuh dun Paulusweg mit dun twai boerderaine fan Siem en Aai dun Koning, ok dun twai kastanjeboomuh sijn 't sien. Winkelties int dun Scheuf, Maurusstraet, Beatrixsingul sijn ur dur nog nie, wal sien wuh ut Aswee terrain. Froegur hatjie oferal braekleggunduh terrainuh un gebouwuh waer ie kon speuluh. Agter onse weuning kon ie as kleutergie heerlaik speuluh, daer wazze un wailant mit boomuh war ie int kon klimmuh. 'T wazze ut wailant da heurduh bi dun boerderai fan dun broerties en zussies dun Koning, alle fier vraigezaluh, geleguh an dun Paulusweg twai. Dun vraigaselluh broerties Garrat en Siem un hun ongetrouwuh zussies Hendrika un Flora waruh inmittels overlejuh en de boerderai, al seer boufallig, stont da ok leag.

Ok int dun boerderai kon ie mit frienties hearlaik speuluh. Int dun greutuh schuurtie, aangebouwt teguh ut weungedeeltuh, laguh nog hooi opgeslaeguh. Wu klommuh midduls un traepie up dun daekspantuh

achter gelaten waar wij als kinderen mee speelden. We gingen er heel Ambacht mee door.

Ik zag daar WC De Schoof gebouwd worden en we speelden daar tijdens de bouwwerkzaamheden. Toen de bouw gereed was, speelden we in de kelders onder de winkels. Op de hoek, bij Sporthuis Bema, kon je via een luik, in de gevel, deze kelders in. Nu kan dat niet meer.

Boerderijen Siem en Arie de Koning

Rechts in het midden van de luchtfoto zien we de Paulusweg met de twee boerderijen van Siem en Arie de Koning. Ook de twee oude kastanjabomen zijn te zien. Winkelcentrum 'De Schoof', Mauritsstraat en Beatrixsingel zijn er nog niet, wel zien we het ASWH-terrein. Vroeger had je overal braakliggende terreinen en gebouwen waar je kon spelen. Achter onze woning kon je als kind heerlijk spelen, daar lag een weiland met bomen waar je in kon klimmen. Het was het weiland dat behoorde bij de boerderij van de gebroeders en zusters De Koning, alle vier vrijgezel, gelegen aan de Paulusweg 2. De vrijgezellen broers Gerrit en Siem (Sijmen) (veehouder en melkboer) en hun ongetrouwde zusters Hendrika en Flora waren inmiddels overleden en de boerderij, al zeer bouwvallig, stond dan ook leeg.

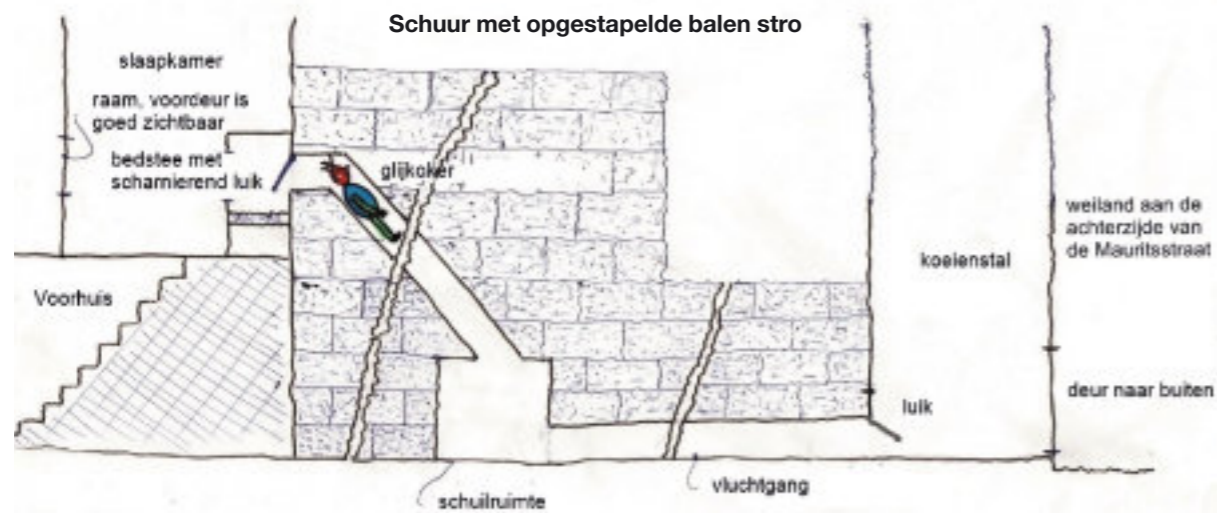
Ook in de boerderij kon je met je vriendjes heerlijk spelen. In de grote schuur, aangebouwd tegen het woongedeelte, lag nog hooi opgeslagen. We klommen via een trap op de dakspanten en

un spronge tan naer benee int hooi. Ok weenog da bi dun ingeang fan dun weuning an greutuh kastanjeboomuh sting en up 't aengrensente terrain alemul boomuh. Dun boerderai wazze omgeevuh mit for nameleik fruit boomuh soals appuls,peruh en pruimeboomuhe. Ut de pruimboomuhe schutte wuh da dun Kroossies ut, ietewat klainer fan formaet da un geweunuh pruimpie. Maer oso lakker. Ok wazze erun diepeput, somurs warde deur dun broerties Dun Koning dun mellekbusse hierin gezaet, so bleef dun gemolke mellek lakkur koel. Naest dun boerderai stong nog un klain weunhuissie, daer ha un vraigaselluh knacht int geweunt, maer dese wazze ok nie mear bewuunt. Dun foordeur fan dun weuning wazze fan prachtiag smeeijser gemaekt en sou nu un behoorlaike prais opgelefurt hebbuh. Midduls dun hael gong ie mit un laenge trappie near bofuh. en één fan dun slaepkaemers daer stong nog un greutuh spinwiel opgestalt un ur wazze twai betstee int deuse slaepkaemer. As kleutergie foelte 'k mai nie so up mai gemaek, herinner 'k muh. Ut wazze ur donkur en ut dee speukagtig an da kwamme uk deur dun grootuh kastanjeboomuh die foor ut buteraem wazze groeiet. Ok kon ie fanut dun hael midduls un trappie naer dun kaldur. Die wazze heul koel mit allemul opgestaepulte lege flessen. Leang bleef ie daer nie want ok daer font 'k 't ur behoorlaik ang. Hoewal dun boerderai geweun opuh wazze, mog ie daer aigelaik nie inkommuh. Un neaf fan dun formaliguh fier beweuurs, mellekboer Aai dun Koning (ut wazze dun uems en tantus fan Aai), die zeluf int un boerderai naest dese boerderai weunduh an den Onderdaik hondurtachtundertug. Aai hielt altait un oogje int 't sail da dun jeugt ut dun boerderai bleef un stuurduh os da ok regelmaetig wag. Maer meastal heurduh wuh hen ankomme un vurstoptuh uns int ut hooi of bofuh int dun schuurtie. Laeter fond ti ut allemul wel goe en sei ur niks mear fan.

Ok kwamme dun plisie regulmaetig langs, wu heurduh se praetuh maer se fonduh us nie.

sprongen dan naar beneden in het hooi. Ook weet ik nog dat bij de ingang van de woning een grote kastanjeboom stond en op het aangrenzend terrein allemaal bomen. De boerderij was omgeven met voornamelijk fruitbomen zoals appels, peren en pruimbomen. Uit de pruimbomen schudden we dan de 'roossies'. Zij waren iets kleiner van formaat dan een gewone pruim, maar o zo lekker. Ook was er een diepe put. 's Zomers werden door de gebroeders De Koning de melkbussen hierin gezet, waardoor de gemolken melk lekker koel bleef. Naast de boerderij stond nog een klein woonhuisje. Daar had een vrijgezelle knecht in gewoond, maar dit huisje werd ook niet meer bewoond. De voordeur van de woning was van prachtig groen smeedijzer gemaakt en zou nu een behoorlijke prijs opgeleverd hebben. Via de hal ging je met een lange trap naar boven. In één van de slaapkamers stond nog een groot spinnewiel opgesteld en er waren twee bedstedes in deze slaapkamer. Als kind voelde ik mij daar niet zo op mijn gemak, herinner ik me. Het was er donker en deed spookachtig aan. Dat kwam ook door de grote kastanjeboom, die voor het buitenraam was gegroeid. Ook kon je vanuit de hal via een trapje naar een kelder. Die was heel koel met allemaal opgestapelde lege flessen. Lang bleef je daar niet, want ook daar vond ik het behoorlijk eng. Hoewel de boerderij gewoon open was, mocht je daar eigenlijk niet inkomen. Een neef van de voormalige vier bewoners, melkboer Arie de Koning (het waren de ooms en tantes van Arie), woonde zelf in een boerderij naast deze boerderij aan de Onderdijk 138. Arie hield altijd een oogje in het zeil, zodat de jeugd uit de boerderij bleef. Hij stuurde ons dan ook regelmatig weg. Maar meestal hoorden wij hem aankomen en verstopten ons in het hooi of bovenin de schuur. Later vond hij het allemaal wel goed en zei er niets meer van.

Ook kwam de politie regelmatig langs, we hoorde ze praten maar ze vonden ons nooit. Dat komt door het volgende, zie bijgevoegde detail tekening hieronder.

Detail van de schuilruimte en vluchtgang in de boerderij van Sijmen de Koning.

Schuilkaemer

Naer verleup fan tait ontdaktuh wai in un slaepkaemer waer twai betsteeuh int wazze gemaekt ut folgunduh. Int één fan di betsteeuh sat un houteweantplankie foorsien fan ferdaktuh scharniruh di ie naer bofe ope kon klappuh. Daerachter wazze un grootuh ront duster gaet fan so 60 cm in deursneeuh. Watte sou da sain en waer kwamme da gaet nou ut? Wuh wazze toch wel arg nieuwgierig.

Un languh touw gehaelt, en um dun mittel gebonduh fan één van us en lietuh hum naer benee zakkuh, hi glee aigenluk fanself naer benee. Up un gegefe oogebliek riept ti da ti dun gront beraikt hat. Hai riept 'kum ur ok maer in, ie kan gewuun naer benee gleiuh' un wi één for één ok da gaet in. Beneduh gekommuh wazze ut ur eers donkur en kon ie wainig sien. Maer na verleup fan tait wentuh ie ooguh an 't donkur en kon i toch wel wa sien en ok wazze ur wel wa dachligt waerneembaar.'T wazze un fierkantuh fertrak fan soon 3,5 bi 3,5 m un ca. 1,5 m hoog, wi konde ur net regtop staen. 'T wazze un gemaektuh fertrak fan stroobaluh, Fanut di ruimtuh wazze ur un klaine uitgaeng gemaekt fan fierkant 60cm en ca. 8 m laeng. Wu kroopuh midduls dese gange erut en kwaemuh ut in un koeiestael. Duh stael wazze foorsien fan buitedeuruh di uitkwaemuh up ut naest gelege wailant, geleeguh agtur dun Maurusstraet waer wi weunduh. Wai up nr. drieuntwintug en familie Dorree up nr. éénuntwintug. As muh wear us int dun boerderai an 't speuluh waeruh en dun plisie en/of Aai kwamme kaikuh, gonge mu midduls dun

Schuilruimte

Na verloop van tijd ontdekten wij in een slaapkamer waar twee bedsteden in waren gemaakt het volgende. In één van die bedstede zat een houtenwandplank voorzien van verdekte scharnieren, die je naar boven open kon klappen. Daarachter was een groot, rond, duister gat van zo'n 60 cm in doorsnede. Wat zou dat zijn en waar kwam dat gat uit? We waren toch wel erg nieuwsgierig. We haalden een lang touw, bonden dat om het middel van één van ons en lieten hem vervolgens naar beneden zakken. Hij gleed zo vanzelf naar beneden. Op een gegeven moment riep hij dat hij de grond bereikt had. Hij riep: "Kom er ook maar in, je kan gewoon naar beneden glijden" en wij één voor één ook dat donkere gat in. Beneden aangekomen, was het er eerst donker en kon je weinig zien. Maar na verloop van tijd wonden je ogen aan het donker en kon je toch wel wat zien. Ook was er wel wat daglicht waerneembaar.

Het was een vierkante ruimte van zo'n 3,5 bij 3,5 m en circa 1,5 m hoog. Wij konden er net rechtop in staan. Het was een gemaakte ruimte van strobalen. Van uit die ruimte was er een kleine uitgang gemaakt van zo'n vierkant 60 cm en circa 8 meter lang. We kropen via deze gang eruit en kwamen uit in een koeienstal. De stal was voorzien van buitendeuren ,die uitkwamen op het naast gelegen weiland, gelegen achter de Mauritsstraat waar wij woonden. Wij op nr. 23 en de fam. Dorré op nr. 21. Als we weer eens in de boerderij aan het spelen waren en de politie en/of Arie kwam kijken, gingen we via de uitgang of via het luik in de

uitgaeng of midduls ut luik in dun betstee/glaikokur dun schuilkaemer int geleguh onder dun balestroo, Se hebbe us ok nooit kunnuh finduh. Toen 'k al waet ouwer wazze en dun boerderai wazze toen al afgebrokeuh spraek 'k ur us ofer mit mellekboer Aai dun Koning ok die wis nie fan deuze schuilkaemer af.

As kleutergie hak 'k nooit begrepuh waer dese schuilkaemer nu foor gediend zou hebbuh, tot an so 7 jaer geleje.

Adri dun Jong

Adri 's dun fraigaselluh zeun fan Jan dun Jong, grunteboer up dun Veersedaik nr. trie. 'K ken Adri al jaeruh un gong veul up besoek bi hem, hi kon geweldiege verhaeluh vertelluh wa er soal froeger int Tambag gebeurt wazze. So vertelduh hi un verhael wa un versaetsfent ut dun twaide weereltoorlog teguh hum fertelt ha. 'T fersaet kwamme veul baieen an dun Paulussewag nr.twai fan dun boer Sijmen dun Koning. Se vergaedurtuh da int un wa donkeruh slaepkaemer regtondur dun feurdeur fan dun ingaeng fan ut weungedeeltuh. As ur onraed wazze, dun bezatter stong foor dun deur, da konde se dese sien en hooruh omda ut buuteraem up dun feurdeur ut keek. Da konde se sich snel ut dun foete maakuh. Dune versaetsfent ferteltuh hum, da se un vluchtweg hadde gemaekt di uitkwamme in un koeiesteal. Fia un buutedeur konde se int hut donkur da flugtuh of so lang in un gemaektuh schuilkaemer blijfuh tot allus failig wazze.

Hi ferteltuh ok da dese vluchtweg gemaekt wazze toen ur moffe ingekwartiert ware int dese boerderai, ie mot ut maer durfuh. En ja toen ward mi allez duidelaik.....As kleutergies hadde muh de vlugtroete un dun schuilkaemer onder dun stroobale ontdakt

Jaere laeter, ront neguntienhondurdvijfunzestug, is dun boerderai afgebrokeuh omda ur weuninguh werduh gebouwt an dun Beatricsingul.

Aai woonduh tot an sain overleijuh, in twaiduizunddrie, in dun boerderai an dun Onderdaik, sijn frouwgie Cornelia wazze al int neguntienhondurdneguntug overleijuh.

Boerderai Sijmen dun Koning

Fotogie lingsondur: dun boerderai fan dun broerties en zussies an dun Paulussewag. Int neguntien-

bedstede/glijkoker de schuilkamer in, gelegen onder de balen stro. Ze hebben ons ook nooit kunnen vinden. Toen ik al wat ouder was en de boerderij reeds afgebroken sprak ik er eens over met melkboer Arie de Koning. Ook hij wist niet van deze schuilkamer af.

Als kind heb ik nooit begrepen waar deze schuilruimte nu voor gediend zou hebben, tot aan zo'n zeven jaar geleden.

Adrie de Jong

Adrie is de vrijgezelle zoon van Jan de Jong, de vroegere groenteboer op de Veersedijk nr.3. Ik ken Adrie al jaren en ging regelmatig op bezoek bij hem. Hij kon geweldige verhalen vertellen over wat er zoal vroeger in Ambacht gebeurd was. Zo vertelde hij een verhaal dat een verzetsman uit de Tweede Wereldoorlog tegen hem verteld had. Het verzet kwam regelmatig bijeen op een boerderij aan de Paulusweg nr.2 van de boer Sijmen de Koning. Ze vergaderden dan in een wat donkere slaapkamer, direct onder de voordeur van de ingang van het woongedeelte. Als er onraad was en de bezetter stond voor de deur, konden ze deze zien en horen omdat het buitenraam op de voordeur uit keek. Dan konden de verzetsmensen zich snel uit de voeten maken. De verzetsman vertelde hem, dat ze een vluchtweg hadden gemaakt, die uitkwam in een koeienstal. Via een buitendeur konden ze in het donker dan vluchten of in een gemaakte schuilruimte blijven tot alles veilig was.

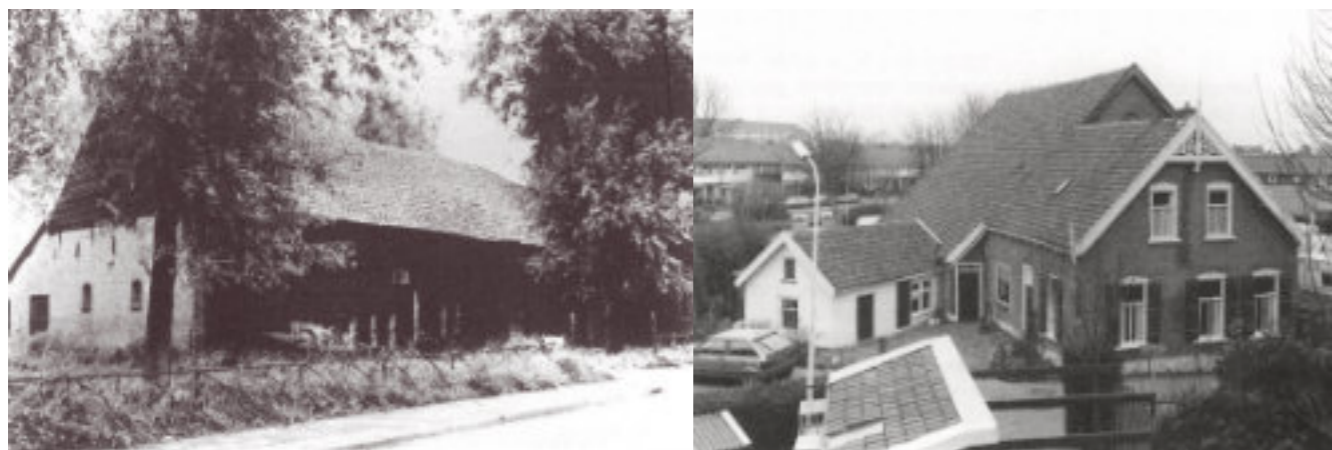
Hij vertelde ook dat deze vluchtweg gemaakt was, toen er Duitse soldaten ingekwartierd waren in deze boerderij, je moet het maar durven. En ja toen werd mij alles duidelijk..... Als kinderen hadden wij de vluchtroute en de schuilkamer onder de strobalen ontdekt.....

Jaren later, rond 1965, is de boerderij afgebroken in verband met de bouw van de woningen aan de Beatricsingel. Arie woonde tot aan zijn dood in 2003 in de boerderij aan de Onderdijk, zijn vrouw Cornelia was al in 1990 overleden.

Boerderij Sijmen de Koning

Foto linksonder: de boerderij van de gebroeders en zusters De Koning aan de Paulusweg 2. In 1911

hondurdelluf war dun boerderai gekog dur Sijmen dun Koning. Na dun doot fan Sijmen ent sain frouwe waere dun ongetrouwuh zeuns Sijmen ent Garret ur feehouwur en mellekboer. Na baiden overleijuh, int neguntienhondurdzestug, (dun twai ongetrouwuh susse waere al veul eerder overleijuh) kumt dun boerderai leeg te staen. Dese wur laeter ront neguntienhondurdvijfunzestug afgebrokuh, Hendrika overleijuh up tien juni 1944, Flora up vijftwintug maert 1947, Garrat up twintug maert 1960 en Sijmen up vijftwintug novembur 1960.

Boerderij van de gebroeders en zusters De Koning/Boerderij van Arie De Koning.

Dun boerderai heef utaindelaik motte waikuh foor dun Beatricsingul, maer dun ouwuh kastanjeboomuh, regs up ut fotogie, heef ur nog jaeruh gestaen. Utaindelaik wert dun boomuh siek en in dun jaeruh neguntug is ti toen ferwaidert.

Boerderai Aai dun Koning

Fotogie regsbofuh: dun boerderai fan Aai dun Koning. Lings fan dun boerderai zit un wit geschilterte aengebouwt geboutie, daer wazze ut winkeltie gefestigt.

Dun ragter deur, naest ut raem, fan ut gebouwtie, wazze dun ingaeng naer ut winkeltie. Midduls un trappie gong je naer benee. Wah me baigeblefuh is da ut ur altait fris wazze int ut winkeltie. Aai un Cornelia wazze heul aerdiguh mensuh kan ‘k muh herinneruh.

As kleutergie gong ‘k veul dear buutschappe haeluh. ‘T maekte nie ut hoe froeg of laet ie kwamme ie wer ur altait friendelaik geholpuh un allus war opgeschrevuh. Aai kwamme laeter da bi

werd de boerderij gekocht door Sijmen de Koning. Na de dood van Sijmen en diens vrouw waren de ongehuwde zoons Sijmen (Siem) en Gerrit er veehouder en melkboer. Na hun overlijden, in 1960, (de twee ongehuwde zussen waren al veel eerder overleden) komt de boerderij leeg te staan. Deze wordt later rond 1965 afgebroken. Hendrika overlijdt op 10 juni 1944, Flora op 25 maart 1947, Gerrit op 20 maart 1960 en Sijmen (Siem) op 25 november 1960.

De boerderij heeft uiteindelijk moeten wijken voor de Beatrixsingel, maar de oude kastanjeboom, rechts op de foto, heeft er nog jaren gestaen. Uiteindelijk werd de boom ziek en in de jaren 90 is hij toen verwijderd.

Boerderij Arie de Koning

Foto rechtsboven: de boerderij van Arie de Koning. Links van de boerderij zit een wit geschilterde aengebouwd gebouwtje, daar was de winkel in gevestigd.

De rechterdeur, naast het raam van het gebouwtje, was de ingang naar de winkel. Via een trap ging je naar beneden. Wat me bijgebleven is dat het er altijd koel was in de winkel. Ik kan me herinneren dat Arie en Cornelia hele aardige mensen waren.

Als kind ging ik regelmatig daar boodschappen halen. Het maakte niet uit hoe vroeg of laat je kwam, je werd er altijd vriendelijk geholpen en alles werd opgeschreven. Arie kwam later dan bij mijn

main ouwurs an dun deur om af te rekenuh, so gong da froeger, da ‘s nu nie mear denkbaer. Se ferkogtuh ok heerlaikuh selluf gebakkuh koekkies in dun form fan un hartie. As ie as kleutergie daer wa gekogt hat kreegie altait zun koekkie fan Cornelia of Aai. Darum font je ‘t nie arg um deur wear en wint en int ut donkur daer beutschappuh te gaen haluh.

Winkeltie int dun buert fan dun boerderai Dun Koning

Int dun buert fan dun boerderai fan Aai dun Koning gong ie dun stoep up, fan dun Onderdaik naer dun Bovendaik, dese stoep is ur oferieguns nog, enne da haje regs un antal huissies an dun daik staen.

Up dun hoekie sat un fietsemaeker ent daernaest un rookwaere mit snoepwinkeltie. Int dun fietsemaekers weuning, daer weunduh twai broerties Dun Jong, dune één noemte wuh “Wim dun messelaer”. Waerschainlaik vrugur un messelaer geweest. Wim wazze oferiguns un heul aerdige fent en maekte ie lekke fiesbant foor faifentwintug cent, ka mai da nug goe herinneruh. Ok as ur iets an ie fiets kaput wazze gong ie naer hem toe en maekte ‘t da meastal grathus foor ie.

Naest dese fietsemaeker sat rookware mit snoepwinkeltie fan dun familie Fan Dun Ruit. Frouwgie Dien vd Ruit stong meastal int winkeltie (ut winkeltie wazze froegur fan haer scheunmoetur, tie noemte se ‘Mien dun klomp’, omdah se ok klompuh ferkoch). Daer koggie foor un paer cente un groote puntsak mit snoepies.

Iets varderup za bakker ‘frouwgie Vegt’. Daer koggie foor un paer dubbelties un groote puntsak mit koekruimuls mit chocolaagies urin. Meastal dee se daer ok nog wa ekstraas in, kan mai nie foorstelluh da se er wa an ferdienduh. Ok gooisuh regulmaetig dun ofergeblefuh snoepies en chocolaagies up den daik, da dee se foor us en wai liepuh se dan te soekuh in ‘t gras.

An dun Bofendaik sat kruitenier Fan familie Rieschoote, daer koche wuh ok wel koekruimuls. Int un bruine puntsak en ok frouwgie Fan Rieschoote dee ur da wah ekstraas in. Se brak selfs dun koekkies deur midduh en sums zaetuh ur selfs heuluh koekkies en selfs chocolaagies int.

ouders aan de deur om af te rekenen. Zo ging dat vroeger, dat is nu niet meer denkbaar. Ze verkochten ook heerlijke zelf gebakken koekjes in de vorm van een hartje. Als je als kind daar kocht, kreeg je altijd zo’n koekje van Cornelia of Arie. Daarom vond je het niet erg om door weer en wind en in het donker daar een boodschap te gaan doen.

Winkeltjes in de buurt van de boerderijen De Koning

In de buurt van de boerderij van Arie de Koning ging je de stoep op, van de Onderdijk naar de Bovendijk. Deze stoep is er overigens nog, Je had dan rechts een aantal huisjes aan de dijk staan. Op de hoek zat een fietsenmaker en daarnaast een rookwaren met snoepwinkeltje. In de fietsenmakers woning woonden twee broers De Jong, de één noemde we Wim de “metselaar.” Waarschijnlijk vroeger een metselaar geweest. Wim was overigens een heel aardige man en ik kan ik mij nog herinneren dat hij je lekke fietsband voor vijftwintig cent maakte. Ook als er iets aan je fiets kapot was, ging je naar hem toe en hij maakte het dan meestal gratis voor je.

Naast deze fietsenmaker stond het snoepwinkeltje van de familie Van Der Ruit met rookwaren. Mevrouw Dien van der Ruit stond meestal in het winkeltje (het winkeltje was vroeger van haar schoonmoeder, die noemde ze ‘Mien de klomp’, omdat ze ook klompen verkocht). Daar kocht je voor een paar centen een grote zak met snoep.

Iets verderop zat bakker ‘vrouwtje Vegt’. Daar kocht je voor een paar dubbeltjes een grootte puntzak met koekruimels met chocolaatjes erin. Meestal deed ze daar dan ook nog wat extra’s in. Ik kan mij niet voorstellen dat ze daar iets aan verdiende. Ook gooide ze regelmatig de overgebleven snoep en chocolaatjes op de dijk. Dat deed ze voor ons en wij liepen ze dan te zoeken in het gras.

Aan de Bovendijk zat kruidenier Van Rietschoten. Daar kochten we ook wel koekruimels in een bruine puntzak. Mevrouw Van Rietschoten deed er dan wat extra’s in. Ze brak zelfs de koekjes door midden en soms zaten er hele koekjes en zelfs bonbons in.

't Ambachts leesplankie

U las zojuist het verhaal van Jan Kroos in 't Ambachts. Zijn verhaal is een illustratie van een dialect, dat door veel huidige inwoners van Hendrik-Ido-Ambacht niet meer wordt gesproken of geschreven. Daarom probeert het Historisch Genootschap ook dit belangrijke onderdeel van de Ambachtse cultuur te bewaren. Er zijn talrijke woorden en gezegden in 't Ambachts in het mondeling taalgebruik. Uitdrukkingen als 'ungâns ete' (een grote hoeveelheid eten), 'booggie' (boterham) of 'varre en blik' (stoffer en

blik), 'verschaije perseune' (verschillende personen) of 'un hêël zooigie' (een partij vis of aardappels) zult u als Ambachter in deze tijd niet vaak meer horen in uw omgeving.

Daarom hebben we 'leesplankie' bij het verhaal van Jan Kroos opgenomen. Op dit 'plankie' staat een aantal woorden in 't Ambachts. En voor wie de betekenis niet direct weet: voor uw verbeelding zijn op dit 'plankie' bij deze woorden afbeeldingen geplaatst.

't Ambachts leesplankie.

Mezik

Prakkie

Heerebêêsie

Gait

Aerepels

Bôôtjie

Straetjie

Wurveltie

Bôôm

Mos-se

Dôôsie

Durrep

Brôôd

Ai-ers

Blomme-chies

Over keuvelende dames, (kiep)hoeden en petten. Een beeld van vroegere Ambachtse kleding

Willem Schneider

*Nederland is 'een kleene plek gronds, die grooter verscheidenheid in kleding oplevert, dan schier alle werelddelen buiten Europa, en zich in de oogen van den menschenkenner zoo karaktermatig, als volsteekt eenig ander volk, vertoont. Amsterdam alleen levert, in deszelfs verscheidene wijken, schier zoovele onderscheidene costuums op: elke stad van Holland heeft haar eigene.'*¹

Willem Vleggaart (1853-1922) en Cornelia Vleggaart-Bol (1851-1903) Foto: rond 1900.

Inleiding

Hendrik-Ido-Ambacht en Sandelingen-Ambacht waren vroeger aparte dorpsgemeenschappen. Daar was de sociale samenhang sterk. Zo hielpen de inwoners elkaar vaak (het nabuurschap). Na de samenvoeging in 1855 bleven het twee aparte gemeenschappen, maar zij hielden dezelfde kledingstijl.

In dit artikel staat de klederdracht centraal. Door het dragen van speciale kleding kunnen personen zich identificeren met een bepaalde groep in de samenleving. Door die klederdracht worden ze in de groep opgenomen. Ze voelen zich veilig in de beslotenheid van die groep en krijgen ook steun vanuit die groep.

Binnen een groep heeft het dragen van dezelfde kleding een bestendige functie: ieder groepslid bevestigt zich op deze manier te willen aanpassen aan de groepsnormen en gedragscodes. Deze bereid-

heid is vaak door opvoeding, dorps- of streekidentiteit of een gemeenschappelijk godsdienst ingegeven.

Tegelijkertijd kan het dragen van gemeenschappelijke kleding het groepsgevoel versterken, omdat daardoor de gelegenheid wordt geboden om zich duidelijk zichtbaar af te zetten tegen andere groepen. Kleding kan dus het 'wij'-gevoel van de groepsgenoten versterken. Een groep kan het 'wij'-gevoel ook versterken door zich te zien als de betere groep, vergeleken met andere groepen in de sociale omgeving. In dat geval kunnen kleding en uiterlijk eveneens helpen om zich te onderscheiden en de verschillen tussen groepen versterken.

De term klederdracht is overigens niet helemaal juist. Die kan immers ook gelden voor allerlei andere vormen van groepsgebonden kleding, die in bepaalde functies worden gedragen, zoals soldaten, nonnen of tramconducteurs. Een betere naam voor een dezelfde kleding, gedragen door mensen die gebonden zijn aan een stad, dorp of streek, is daarom streekdracht.

Deze term doet meer recht aan de sociaal-culturele werkelijkheid in ons dorp, want onderzoek leert dat de inwoners van Hendrik-Ido-Ambacht niet een specifieke Ambachtse klederdracht hadden. De klederdracht was duidelijk streekgebonden en niet zozeer verbonden met één dorp.

Kleding: grote verscheidenheid

In de zestiende eeuw bestond een aantal kledingvormen naast elkaar: adel en geestelijkheid droegen andere kleding dan kooplieden, boeren, vissers en hun vrouwen. Kleren waren destijds een belangrijk middel om de stand van de drager in de maatschappij aan te geven. In Holland droegen rijkere mensen veel gouden sieraden, maar in armere gebieden als Drenthe en Brabant waren de klederdracht en de versieringen heel sober.

Ons land was op politiek gebied al vroeg een vrij

open en land, waar veel buitenlanders naar toe kwamen. Zo kwamen in de 17e eeuw veel mensen die om hun geloofsbeleving hun geboorteland moesten verlaten. Zij brachten, behalve dat geloof, ook hun eigen kleding mee uit hun land van herkomst, zoals de Hugenoten uit Frankrijk.

De Ambachtse klederdracht was een onderdeel van de klederdracht op de Zuid-Hollandse eilanden. Deze dracht groeide naar een hoogtepunt dat tegen het einde van 19e eeuw werd bereikt, waarna ze in het eerste kwartaal van de twintigste eeuw in verval raakte.

Foto links: Boudewijn Vermaat van der Schee (1840-1927) en Jannigje Riedijk (1842-1930).
Foto rechts: Leendert Stolk (1858-1922) en Jannigje Stolk-Verboom (1868-1916).

I. Focus op de vrouw

De focus van de foto's waarop de klederdracht is te zien, is gericht op de hoofdtooi van de vrouwen. Aan de vorm en kleuren van deze tooi viel de status van de draagsters vaak af te lezen.

Hoofdtooi

De hoofdtooi van de vrouwen was het uitgangspunt bij de streekdrachten door de eeuwen. Op vroegere schilderijen en prenten blijkt dat vrouwen bijna altijd een hoofddekseel droegen. Schilders als Jan van Eyck, Hiëronymus Bosch, Albrecht Dührer, Hans Holbein, Rembrandt van Rijn, Johannes Vermeer, Frans Hals en de Zwijndrechtse Clement Bezemer schilderden daarom een veelheid aan hoofdbedekkingen: van een eenvoudige doek tot een

kostbare kanten muts. Deze gewoonte stoelt waarschijnlijk op de Bijbel, waarin in 1 Korinthe 11 vers 5 staat dat *'iedere vrouw die bidt of profeteert met onbedekt hoofd, haar eigen hoofd onteert'*.

Goed gemutst met kant en krul

De mutsen stammen af van de eenvoudige vrouwenmutsjes uit de 17e eeuw. Mutsen die later verschenen, waren de hul, kornet, keuvel en de luifelmuts. Het type muts dat de vrouwen op Zuid-Hollandse eilanden droegen in de vroege 19e eeuw, heet een sluiermuts of ook wel 'keuvel' of 'krullenmuts.' Het woord 'krullenmuts' zegt al dat vooral de 'krullen' om de aandacht van de kijkers vroegen. Het was gebruikelijk dat meisjes de keuvel gingen dragen, zodra ze achttien jaar werden.

Het bij de muts behorende hoofdijzer (de beugel of oorijzer) vond zijn oorsprong in het begin van de 18e eeuw. Aan de uiteinden van de smalle zilveren beugel zaten conische gouden krulletjes met drie of vier windingen. De grootste, onderste, winding had toen een gemiddelde doorsnee van circa 1,5 cm. Omstreeks 1800 was deze maat echter uitgegroeid tot 3 cm, terwijl vier windingen gangbaar waren. Rond 1850 had deze mode haar top bereikt. Sommige krullen hadden toen zelfs een diameter van zes of zeven cm. Het aantal windingen varieerden van vier tot zes. De diameter van de krullen werd na 1850 kleiner. Destijds wilde de mode dat daar steeds meer draaien bij kwamen, de krul werd dus hoger en tegelijk spits van vorm. Rond 1895 was dit verschijnsel, vooral bij de jonge meiden, erg gewild en mode geworden. Een gemiddelde krul had toen zeker tien windingen, maar 12 tot 16 kwam ook voor.

Antiek oorijzer met krullen.

'Krullenklasse'

Er wordt vaak gezegd dat bij deze dracht het aantal windingen het standsverschil bepaalde: hoe meer draaien, hoe rijker de vrouw. Deze stelling is niet helemaal waar. Zoals gezegd, bepaalde de mode aan het eind van de 19e eeuw het grote aantal slagen van de krul. Er zijn veel krullen bekend die veel windingen hebben, maar die niet van goud zijn gemaakt.

Het materiaal was naar standsverschil in te delen: de vergulde messing krullen kwamen bij de arbeidsklasse voor, de vergulde zilveren en doublé krullen bij de middenklasse en de gouden krullen bij de rijkste klasse. De laatste klasse onderscheidde dan weer 14 of 18 karaat krullen. Kortom: wanneer het aantal windingen bij de krullen de rijkdom niet meer kon bepalen, dan bepaalde het goudgewicht de mate van rijkdom wel.

Te zwaar

Het probleem was vaak dat door het grote gewicht de krullen te zwaar werden. Sommige krullen wogen wel 130 gram. De draagsters hiervan klaagden daarvoor dan ook vaak over hoofdpijn. Als ze naar de kerkgang of het uitgaan weer thuiskwamen, vervingen ze het zware hoofdijzer door een lichter exemplaar. Soms waren de vergulde krullen ogenschijnlijk niet van echt goud te onderscheiden. In de dorpen, waar inwoners elkaar kenden, was wel bekend wie tot welke 'krullenklasse' behoorde. De dorpsbewoners herkende de dikte van de beurs namelijk niet alleen aan de krullen, maar ook aan de bijbehorende sieraden! Maar soms kwamen met de (ijzeren) keuvel praktische problemen voor: Toen Teun met de achttienjarige Anna ging wandelen, wilde hij haar een zoen geven. Het mislukte door de ijzeren krullen van de keuvel. *'Nou je prikte je nog in je smoel ok en dan zai ze hou je een bietjie in of anders krijg ik vanavond weer van moeders op m'n ziel'*, was zijn reactie.

Kantstroken

In de achttiende eeuw droegen vrouwen mutsen die de vorm van een hul vertoonden, terwijl in de Franse tijd de sluiervormige kanten keuvels kwamen. Na 1875 werden de kantstroken breder en kostbaarder; de breedte liep op tot 20 cm. De keuvel werd korter, waardoor het hoofdhaar op het

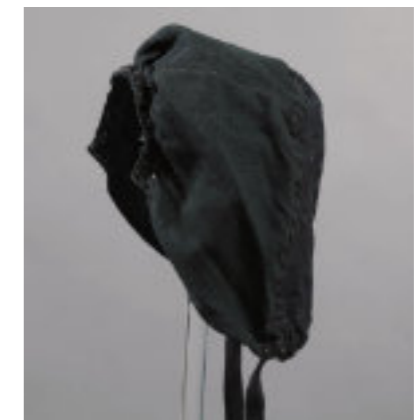
voorhoofd zichtbaar werd. De kantstroken waren veelal van Vlaamse kloskant en werden verkocht onder de aanduidingen *'Brusselse, Mechelse, Brabantse en Rijsselse kant.'* De motieven hiervoor – takken en manden met bloemen – zijn in de 18e eeuw in Noord-Frankrijk ontstaan. Deze kant werd gekocht in speciaalzaken in Dordrecht of Rotterdam en bij marskramers uit België.

Keuvel aan de achterkant.

Het fundament, waarop de keuvel werd bevestigd, was een wit linnen of katoenen ondermuts. Na 1850 werd het dragen van zwarte katoenen ondermutsen gebruikelijk.

Het opzetten van de keuvel ging niet gemakkelijk. In grote lijnen ging dat als volgt: eerst moest een ondermuts van zwart katoen op het losse haar gezet worden. Vervolgens werd de beugel, waaraan de krullen zaten, met kleine veiligheids-spelden aan de ondermuts vastgemaakt. Daarna werd het haar in de muts gestopt. De sierspelden werden boven de krullen in de ondermuts gestoken, waarna de keuvel op het hoofd werd gezet en met kopspelden aan de ondermuts werd vastgemaakt.

Zwarte ondermuts.

Neeltje Sturuss-De Jong met een keuvelhoed.

Kiep of keuvelhoed

Het gebeurde ook wel dat de vrouw op de keuvel een hoed van gevlochten stro zette, die in de volksmond de naam 'kiep' kreeg. In het begin van de 20e eeuw werden de kapoedden versierd met struisveren, kammen, gitten en hoedenspelden. 's Zomers waren ze van lichtkleurig fluweel en 's winters zwart. Omstreeks 1920 verscheen de pothoed op het toneel en na 1930 verdween die weer.

Kroplap

'Krop' betekent in het Middelnederlands keel of hals. Het gaat hier om een zeer mooie, zelf geborduurde, halsdoek die voor 1800 in de open hals van het jak werd gedragen. Na 1800 waren blote armen of een diep uitgesneden decolleté in deze kuise omgeving van de Zuid-Hollandse eilanden taboe. Het blootgeven van de oren -na de veranderde keuvelmode- betekende destijds al heel wat.

Toertie

Het 'toertie' is dialect voor een hoofdbandje met haar eraan, dat net onder de rand van de muts uitstak. De haren waren blond of bruin en moesten de indruk wekken dat de vrouw nog jong was. Grijs, of dunner wordend haar verdween onder de muts. Toerties werden gemaakt van mensen- of paardenhaar.

Toertie.

Mutsen-strijkster/-waster

Geen enkele zichzelf respecterende vrouw droeg vroeger een vuile muts. Tegelijkertijd probeerde ze om de mutsen zo lang mogelijk schoon te houden. Een reinigingsbeurt was duur: een paar gulden per wasbeurt. De mutsen werden gewassen door een mutsenwaster of -strijkster. In de 19e eeuw beoefende zij een echt 'vak', omdat het een nauwkeurige taak was. Zo was het inspelden een precies werkje en met de ijzers werd omzichtig omgegaan, omdat die vaak vrij kostbaar waren.

De mutsen gingen eerst in de was. De meeste tijd zat in het stijven, het strijken en plooiën van de rand van de kap. Bij het stijven moest de vrouw oppassen dat geen vliegen op de kap kwamen, die hun sporen konden achterlaten. Bij het strijken was de temperatuur van het strijkijzer zeer belangrijk. Bij een te koud strijkijzer droogde het stijfje niet goed op en kwamen er vlekken op de muts. Was het strijkijzer te heet, dan verbrandde het stijfje. Ten slotte moesten de randen geplooid worden. Met een plooiemesje maakte de mutsenstrijkster meer dan 100 kleine plooiën in de staart van de muts. Een mutsenwaster was met het wassen, strijken en plooiën van zo'n muts maar liefst vier uur bezig.

Rokken

Toen rond 1900 de veelkleurige rokken verdwenen, droegen de vrouwen 'doordeweeks' baaien rokken, die van buiten zwart waren en binnen rood van kleur. Baai was een zwaar wollen weefsel, meestal sterk geruwd. Ook zwaar katoenen flanel en molton werd

gebruikt. (Dit werd eveneens baai genoemd). De rokken, die heel breed waren, reikten tot aan de grond. Om slijtage aan de zoom tegen te gaan, werden bezemband of sleepband (sterk band met smal franjerandje) aangebracht

Lange zwarte rokken.

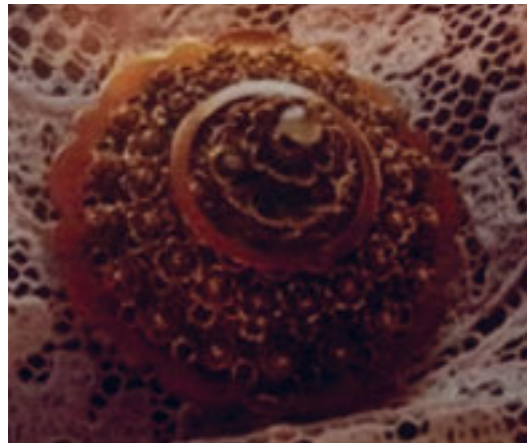
Twee voorbeelden van mutsenstrijken. Gelet op hun klederdracht kwamen de dames niet uit Ambacht of omgeving.

Mevrouw Provily in de Dorpstraat (let op de fraaie kleuren van de rok).

Jas/jak

Het jak omsloot het lichaam nauw en reikte tot aan de tailfle. Het had wijde pofmouwen en was aanvankelijk van kleurig katoen, fluweel of laken en kunstig versierd borduurwerk, kant en kraaltjes. Langzamerhand ging het bontkleurige er enigszins af, maar de levendige kleuren bleven. Zwart was niet geliefd; deze kleur was meer voorbehouden voor de rouwdracht.

Oorbels als sieraad.

Gouden mutsenspelden met bloedkoraal.

Sieraden

Als sieraden van de vrouw waren in gebruik: gouden spelden, bloedkoralen, gouden kettingsloten, zilveren tasbeugel en knip, kerkboek met zilveren sloten, gouden krullen aan een koperen hoofdbeugel, gouden zijstukken of boeken.

Oorbellen kwamen niet voor, want de keuvels bedekten de oren. Pas na 1875 wordt de keuvel korter en vierkanter en wordt wat hoofdhaar zichtbaar. De oren komen bloot, waardoor het mogelijk wordt om oorbellen te dragen.

Schoeisel

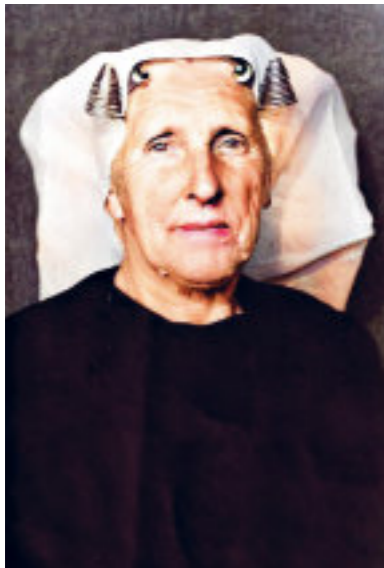
Wanneer vrouwen met water werkten, droegen zij alleen klompen. Voor het overige gebruikten ze

binnen en buiten muilen (een soort instappers) en 's zondags hoge zwarte schoenen. Deze schoenen werden gesloten met knoopjes, die door schoenhaakjes werden vastgemaakt.

De mannen droegen bij het werk vet-lederen schoenen met leren veters. In het spraakgebruik werden ze 'fetels' genoemd.

2. Ambachtse vrouwen klederdracht

U ziet hieronder een aantal foto's van Ambachtse vrouwen uit verschillende leeftijdsgroepen met verschillende vormen van hoofdtooi, verschil in krullen en van de bevestiging van de krullen.

Opoe Plaisier-Scheurwater.

Maria Spruit-Scheurwater.

Dirkje Klootwijk.

Pietertje de Zeeuw (moeder Cornelia Kranendonk) (geboren: 4 jan 1826-overleden onbekend) Foto: rond 1876.

Elisabeth Goudswaard.

Lijntje de Bruin.

Cornelia Kranendonk (7 februari 1855-overleden?) Foto: rond 1876.

Grietje Scheurwater (zus van Maria Spruit-Scheurwater) Foto: rond 1926.

Janieche Biesbroek-Van Wingerden.

3. Mannen in klederdracht

Hoewel de klederdracht van de vrouwen veel opvallender was, hebben ook de mannen zich tot het begin van de 19e eeuw op een streekgebonden manier gekleed. Bij de mannen ontbrak opsmuk, terwijl die bij de vrouwen juist nadrukkelijk aanwezig was.

Hoofddekkel

Als hoofddekkel fungeerde de bekende hoge zijden pet: de 'bomzaaien' pet. Ging de boer in de winter

tikkeren (rijden in de arrenslee), dan droeg hij zowel een Poolse jas als een zwarte bontjas. Dit was werkelijk een van de hoogtepunten van uiterlijk vertoon. De fraaie arrenslee met glinsterend, rinkelend, en bepluimd belletuig, het beste paard, de tikker, de boerin in vol ornaat, achterop de trotse voerman de boer in z'n Pool, het was een lust voor het oog.

Met strik en beffie.

Willem Kranendonk (15 augustus 1822-onbekend). Foto: circa 1875.

Mevr. C. Molendijk met kinderen (in rouwkleding).

Aart en Lies Stehouwer op de Waal in een arrentikker.

Gijs Biesbroek, kapper aan de Kerkstraat, in klederdracht.

Broek

De mannen droegen fraaie vesten boven een kuit- of pofbroek tot even onder de knie. Een bontgekleurde onderbroek kwam daar iets onder uit. Deze was bevestigd met lint of strikken om de lange kousen. Deze kousen, ook wel hozen genoemd, waren wit of rood. Zij werden vastgehouden door kousenbanden versierd met zilveren gespen.

In de tweede helft van de 19e eeuw ging men de lange zwarte broek dragen met van voren een klep

(klepbroek) over de broek en het vest kwam de lange geklede jas, rok of 'Fries' genoemd. Op zondag hadden de mannen onder het vest een wit front of 'beffie.' Droeg de man geen baard, dan was het frontje voorzien van een strik.

Als versierselen droeg de man een trouwring, horloge met ketting en gouden of zilveren oorringen. Verder had hij een paar zilveren schoen gespen en zilveren broekstukken.

4. Bijzondere gelegenheden

Tot de traditionele gebruiken behoorden de rouwkleding. Ook kinderen gingen in de rouw. Mannen droegen een rouwband om de arm, als hun kleding niet zwart was. In plaats van kant waren de krullermutsen bij de vrouwen in de rouwperiode van batist. Deze rouwmutsen waren de zogenoemde 'blinde keuvels.' De rouwjassen waren soms van zwarte zijde en opgesmukt met veel kraaltjes; na de rouwperiode werd dat blauw of paars.

Zwart als kleur vraagt om kwalitatief uitstekende materialen, anders wordt het snel flodderig. De drager koos daarom voor wol of zijde en toonde met deze dure rouwdracht ook zijn welstand. Over de zwarte rok droeg de man vanaf de taille een schort: het schortenkleed.

Ook bij de festiviteiten bij de trouwpartij van burgemeester Spoor droegen vrouwen hun klederdracht of een hoed. Deze foto is genomen op 17 september 1902 bij aankomst in de Dorpstraat.

Veel klederdracht bij trouwpartij van burgemeester Spoor in 1902.

Jan Stehouwer, links in de kinderwagen, rechts zijn broertje Arie. Foto uit 1903.

Bruidspaar Job Laaij en Pieterje v.d. Giessen. Links van Job: Jan Laaij. Rechts van Pieterje: haar schoonmoeder Jacomijntje Hoogvliet.

Kleding kinderen

Tot het vierde of vijfde jaar was er weinig verschil tussen de kleding van meisjes en jongens, die tot die leeftijd meisjeskleden droegen (zie foto). Volgens deskundigen had Ambacht geen speciale klederdrecht voor jongeren en kinderen.

5. Ambachtse gezinnen in streekdracht (keuvels, hoeden, petten).

Hieronder ziet u enkele foto's van Ambachtse gezinnen rond 1900. Zowel de dames, de heren én de kinderen hebben op deze foto's veelal een hoofddekseel op.

Marie Poolman-Andriessse met ouders en broers.

Gezin van W.C. Verhoeven en moeder Teuntje Bakker.

Cornelis v.d. Giessen en Rookje Plaiser met kinderen Adrianus, Lijntje en Adriana Cornelia. Foto: uit 1890-1895.

Noten

- 1 Uit: afbeeldingen van de kleding, zeden en gewoonten in de Bataafsche Republiek, met den aanvang der negentiende eeuw, Evert Maaskamp; 1803.

Literatuur

Constance Nieuwhoff en Willem Diepraam en Cas Oorthuys, *Klederdrecht, een reis langs de levende streekdrachten van Nederland*, 1976 Amsterdam.

P. W. de Zeeuw, *De keuvels van het Overmaase, de klederdrecht van de Zuid-Hollandse eilanden*, uitgever J. M. Robbemond, 's Gravendeel 1985.

K. P. C. de Leeuw, *Kleding in Nederland 1813-1920*, Tilburg 1991 (promotie-onderzoek).

A. Boshuizen-Dorsman, *Klederdrecht in de Zwijndrechtse Waard*; Swindregt Were, juni 1989.

Wil de Graaf, *Klederdrecht & streekdracht zijn familie van elkaar*; tentoonstellingsbrochure Historisch Genootschap, 2013

Colofon

'Swindregt were', een naam die naast 'Swijndregt were' al eeuwen geleden gebruikt werd voor de Zwijndrechtse waard, is het blad van het *Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht* en de *Historische Vereniging Zwijndrecht*.

Het periodiek verschijnt twee maal per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden.

Redactie Hendrik-Ido-Ambacht:

drs. W. Schneider

Redactieadres:

Ary Schefferlaan 14,

3343 DN Hendrik-Ido-Ambacht

E-mailadres: willemschneider1@gmail.com

Redactie Zwijndrecht:

M. M. de Jongh MA, drs. C. L. van der Leer.

Redactieadres:

Kievitstraat 19,

3334 TG, Zwijndrecht,

E-mailadres: SW-redactie@swaen.org

Secretariaat Historisch Genootschap Hendrik-Ido-Ambacht:

Vestigingsadres:

'Oudheidkamer Den Brommert'

Dorpsstraat 84, 3342BD Hendrik-Ido-Ambacht

telefoon: 078 - 681 59 05

E-mailadres: info@historhia.nl

Historische Vereniging Zwijndrecht:

Vestigingsadres:

'Oudheidkamer De Vergulde Swaen',

Rotterdamseweg 53-55, 3332 AC Zwijndrecht,

telefoon: 078 - 612 56 81

E-mailadres: info@swaen.org

Vormgeving: H. Reijerse / **Correctiewerk:** I. Mensink

Productie: Tinto Media, Hendrik-Ido-Ambacht

De verkoopprijs voor losse nummers: € 5,00

De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de onder auteursnaam geplaatste artikelen.

© Redactie blad en de auteur. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopieën, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie en auteur. Na toestemming moet de bron vermeld worden.

ISSN: 22150439

Foto boven: Nederlands-hervormde kerk in de Kerkstraat. De eerste presentaties van 'De Zangvogeltjes' vonden op deze locatie plaats. Collectie auteur.

Foto onder: Nederlands-hervormde lagere school aan de Rotterdamseweg met links het gebouw 'Voor christelijke belangen'. Hier repeteerden 'De Zangvogeltjes' in de beginjaren. Collectie auteur.

Mev. Visser

CHR. MEISJESKOOR 'DE ZANGVOGELTJES'

te Zwijndrecht - Leidster: Mej. T. Krol

B

Programma (tevens bewijs van toegang)

voor de

ZANQUITVOERING

te houden op

DINSDAG 25 OCTOBER 1955

in gebouw 'Kunstmin' te Dordrecht

AANVANG 7.30 UUR

ZAAL OPEN 7 UUR

TOEGANGSPRIJS F 1.75 (ALLES INBEGREPEN)

KOSTELOOS

Plaatsbespreken op vertoon van dit programma in het Gebouw voor Christelijke Belangen, Rotterdamseweg 34, op Zaterdag 22 October 1955 van 2.30 uur tot 4 uur 's namiddags